

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

BENĞİ

Dünya Yörük - Türkmen Araştırmaları Dergisi
World Journal of Yörük - Türkmen Studies

E-ISSN:

2018 - 2

MAKALELER:

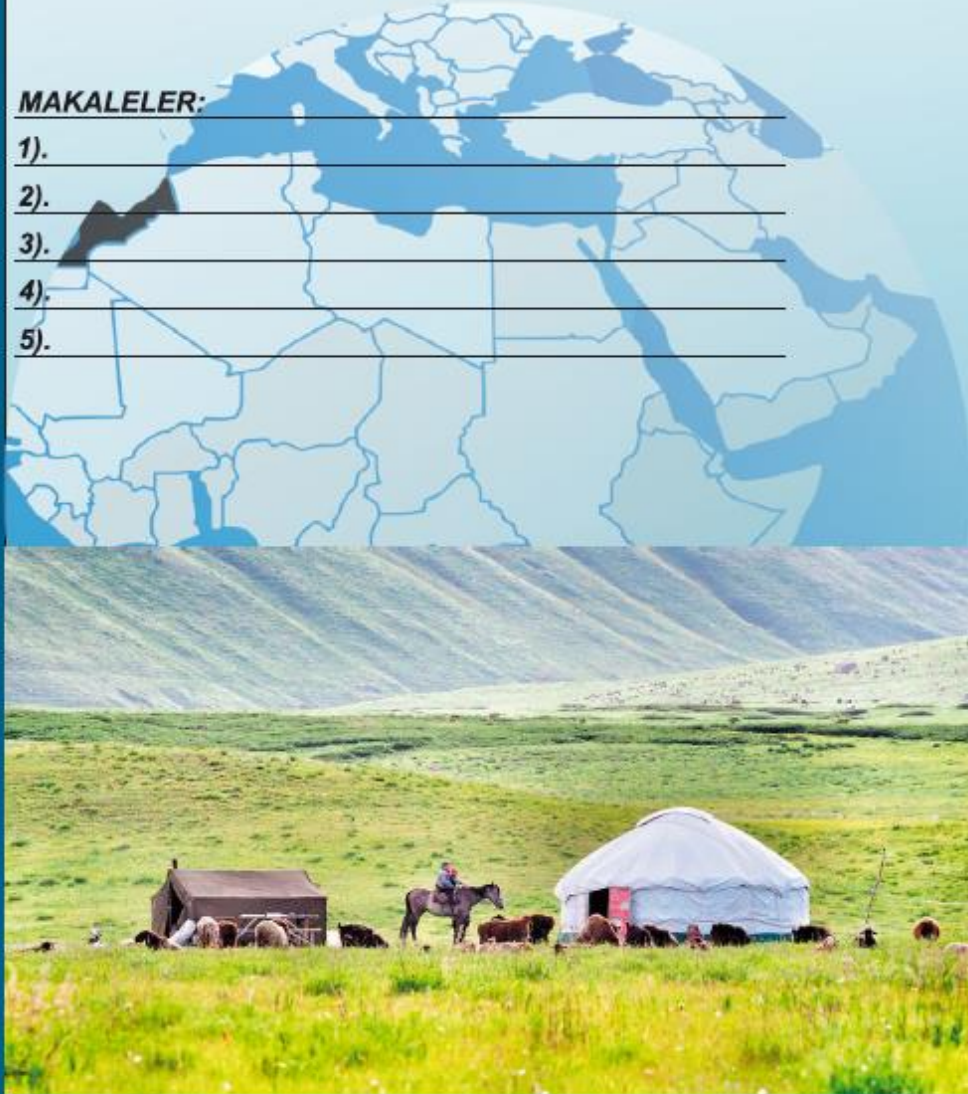
1).

2).

3).

4).

5).

BENGI

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

BENGI

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi
World Journal of Yörük-Türkmen Studies

E-ISSN: 2018-2

MAKALELER:

**1. АКТИВЫ ИСЛАМСКИХ БАНКОВ И
ТЕНДЕНЦИИ ИХ РАЗВИТИЯ**

**Ниязбекова Ш.У - Курманкулова Р.Ж. -
Мусиров Г.**

**2. Azerbaycan Tören Folklorunda Ecdad (Ata)
Kültü Meselesi**

Zümrüt İbrahim Kızı MENSİMOVA

**3. Ortaöğretim Öğrencilerinin Toplumdaki
Şiddetin Kaynağına İlişkin Görüşleri (Mersin
İli Örneği)**

Sait AKBAŞLI - Lütfi ÜREDİ - Gökhan ÖZMEN

**4. Turizmde Global Etik İlkelerin Uygulanma
Düzeyleri: İskenderun Teknik Üniversitesi
Örneği**

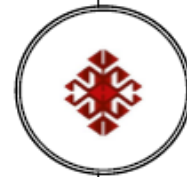
Fatih ÖZDEMİR - Gülfer ÖZER

**5. Mutluluk ve Tüketim Arasındaki İlişki:
Mersin Üniversitesi İ.İ.B.F. Öğrencileri Örneği**

**Erkan AKTAŞ - Şahin NAS - Eren Can
GÜRBÜZ**

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi/ World Journal of Yörük-Türkmen Studies 2018-2

BENGI

2018-2

**DÜNYA YÖRÜK-TÜRKMEN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ/
WORLD JOURNAL OF YÖRÜK-TÜRKMEN STUDIES**

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

BENĞİ - Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
BENĞİ - World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

Dergi Yöneticisi ve Baş Editör:

Prof. Dr. D. Ali ARSLAN

Kapak Tasarımı: Prof. Dr. D. Ali ARSLAN

Mizanpaj-Ofset Hazırlık: Prof. Dr. D. Ali ARSLAN

© D. Ali ARSLAN

İletişim:

Tel: 0532 270 81 45 / 0553 666 06 06

E – Posta: cimderaslan@hotmail.com

Not: Makalelerin her türlü idari, akademik ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Amaç ve Kapsam

BENĞİ Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi (BENĞİ World Journal of Yörük-Türkmen Studies) yılda iki kez (Temmuz – Ocak) yayımlanan uluslararası hakemli, multidisipliner bir akademik dergidir. Dergi çokdisiplinli bir akademik dergi niteliğine sahip olup, Sosyal - Kültürel Çalışmalar ve Yörük-Türkmen olgusuna dair her alanda, nitelikli araştırma ve derleme makalelerini bilim dünyası ile buluşturmayı hedefler.

Yörük-Türkmen toplulukları insanlığın en önemli bileşenlerinden birini oluşturur. Yörük-Türkmen kültürü de, insanlığının ortak kültürel mirasının temel köşe taşlarından birini teşkil eder. Dergimizin temel amacı, Yörükler-Türkmenler ile ilgili toplumsal, kültürel, tarihi ve sanatsal her türlü değeri, her yönüyle kayıt altına alınıp, korumak, geliştirmek ve yeni nesillere aktarıp yaşatmak idealine hizmet etmektir.

Aims and Scope

BENĞİ World Journal of Yörük-Türkmen Studies is an international multidisciplinary peer-reviewed journal published twice a year (July-January). The journal is a multi-disciplinary academic journal and aims to publish quality research and compilation articles in every area related to the Yörük-Türkmen phenomenon.

The Yörük-Türkmen communities constitute one of the most important components of humanity. Yörük-Türkmen culture is also one of the basic cornerstones of the common cultural heritage of humankind. The main aim of our journal is to record every social, cultural, historical and artistic values related to Yörük-Türkmen communities. All this is to serve the ideal of registering, protecting, developing and transferring the cultural heritage of Yörük-Türkmen communities to new generations.

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

ULUSLARARASI EDİTÖRLER KURULU

AD-SOYAD	ÜLKE
D. Ali ARLAN	Türkiye
Mehmet KARATAŞ	Türkiye
Galib SAYILOV	Azerbaycan
Prof. Dr. Seyfeddin RZASOY	Azerbaycan
Zümrüd MANSİMOVA	Azerbaycan
Aynur KHUZHAKHMETOV	Bashkortostan –Başkurdistan
Rif AXMADİEV	Bashkortostan –Başkurdistan
Eldar HACIYEV NABIYEVIÇ	Dagestan-Dağıstan
Ali TOPÇUK	Germany
Necat KEVSEROĞLU	Irak
Hüseyin BEYOĞLU	Irak
Bekezhan A. AKHAN	Kazakistan
Muhtar MIROV	Kazakistan
Roza Zh. KURMANKULOVA	Kazakistan
Anara A. KARAGULOVA	Kazakistan
Eshiev ASYLBEK	Kirghizstan
Selim BEZERAJ	Kosovo
Moslem SARBAST	Macaristan
Svetlana Petrovna ANZOROVA	Russia
Redzeb Skrijelj	Serbia
Radık GALİULLİN	Tataristan
Kakajan Janbekov	Türkmenistan
Rahimmammet KÜRENOV	Türkmenistan

MAKALELER:

1. АКТИВЫ ИСЛАМСКИХ БАНКОВ И ТЕНДЕНЦИИ ИХ
РАЗВИТИЯ

Ниязбекова Ш.У - Курманкулова Р.Ж. - Мусиров Г.

2. Azərbaycan Tören Folklorunda Ecdad (Ata) Kültü
Meselesi

Zümrüt İbrahim Kızı MENSİMOVA

3. Ortaöğretim Öğrencilerinin Toplumdaki Şiddetin
Kaynağına İlişkin Görüşleri (Mersin İli Örneği)

Sait AKBAŞLI - Lütfi ÜREDİ - Gökhan ÖZMEN

4. Turizmde Global Etik İlkelerin Uygulanma Düzeyleri:
İskenderun Teknik Üniversitesi Örneği

Fatih ÖZDEMİR - Gülfer ÖZER

5. Mutluluk ve Tüketim Arasındaki İlişki: Mersin
Üniversitesi İ.İ.B.F. Öğrencileri Örneği

Erkan AKTAŞ - Şahin NAS - Eren Can GÜRBÜZ

BENGI

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

АКТИВЫ ИСЛАМСКИХ БАНКОВ И ТЕНДЕНЦИИ ИХ РАЗВИТИЯ

Ниязбекова Ш.У¹

Курманкулова Р.Ж.²

Мусиров Г.³

Аннотация

В настоящее время в мире исламская финансовая индустрия обладает всеми шансами на продолжительную положительную динамику. В данной статье изучаются активы исламских банков и процесс, отражающий специфику развития исламских активов и финансов в экономике стран. Так же сделан сравнительно широкий анализ динамики роста исламских активов в современной экономике. Для достижения поставленной цели решены следующие задачи: изучено развитие активов исламских банков; охарактеризованы особенности исламских активов; оценены возможности использования опыта развития отрасли исламских финансов. При этом авторами предложены меры для внедрения существующего механизма в современную российскую экономику и экономику Казахстана.

Ключевые слова: исламские финансы, исламские банки, активы исламских банков, мусульманское право (шариат), социальная ответственность, сукук, традиционные банки,

---

¹ Ниязбекова Ш.У. доцента кафедры финансов и кредита ЧОУ ВО «Московский университет имени С.Ю.Витте», shakizada.niyazbekova@gmail.com

² Курманкулова Р.Ж. - к.э.н., доцент кафедры «Экономика и бизнес» Баишев университета k.roza1952@mail.ru

³ Мусиров Г. - к.э.н., доцент кафедры «Экономика и бизнес» Баишев университета, mysirov@mail.ru

Отрасль исламских финансов – одна из самых быстрорастущих отраслей в мире: за последние десять лет с годовым темпом роста активов 15-20 %.

Несмотря на глобальное замедление, наблюдаемое в исламском банковском деле, активы между 2015 г. и 2016 г. (в USD), доля внутреннего рынка относительно увеличилась, полный банковский сектор увеличился в разных странах. Обзор активов исламских банков по странам представлен в рисунке 1.

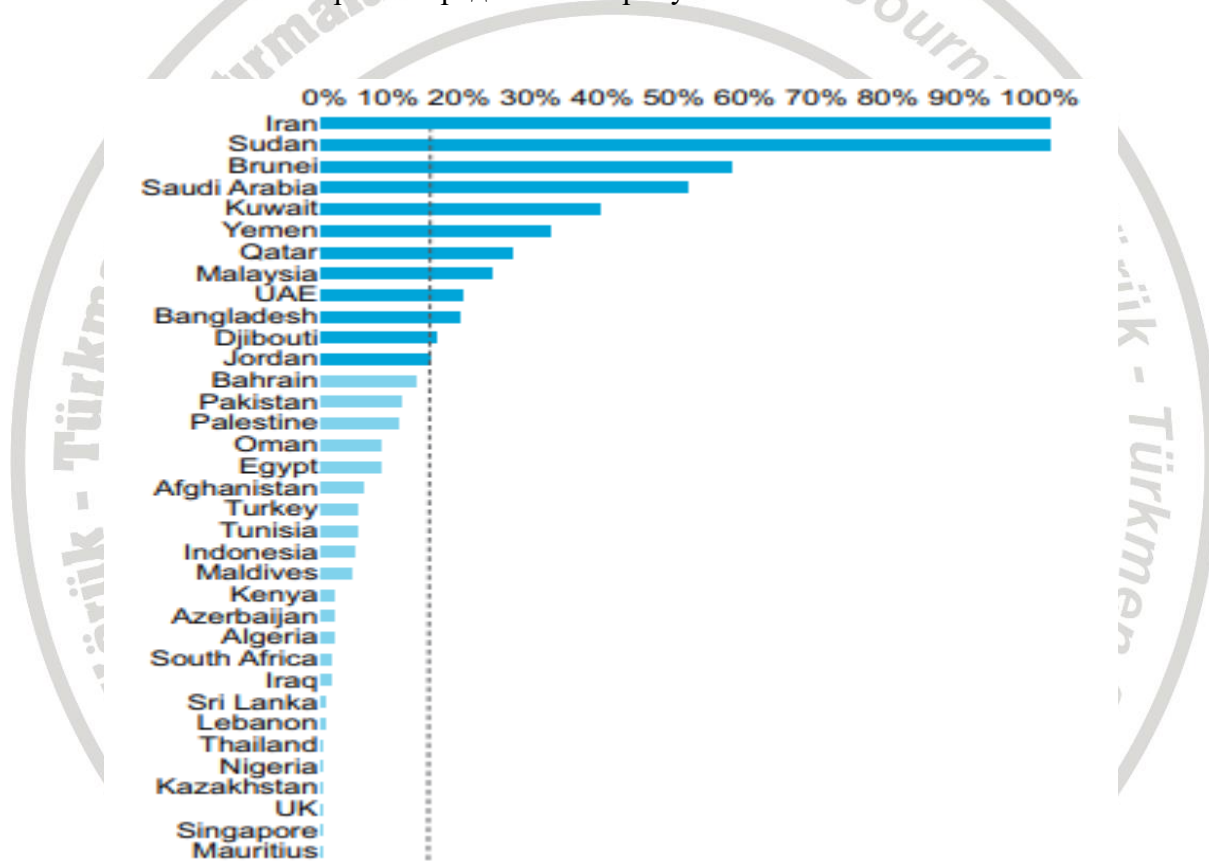

Рисунок 1. Активы исламских банков по 35-ти странам [8]

Примечание: разработано авторами

Исламские банки увеличили внутренний рынок акций в 18 странах, исключение: Иран и Судан, которые занимают 100 % долю рынка.

Только пять стран испытали очень крайние снижения, среди них, две юрисдикции, которые являются лицами, не являющимися членом какой-либо

организации. В ОИС последние 7 – 10 лет добавились такие страны, их доля на рынке исламского банковского дела составила следующим образом (рисунок 2).

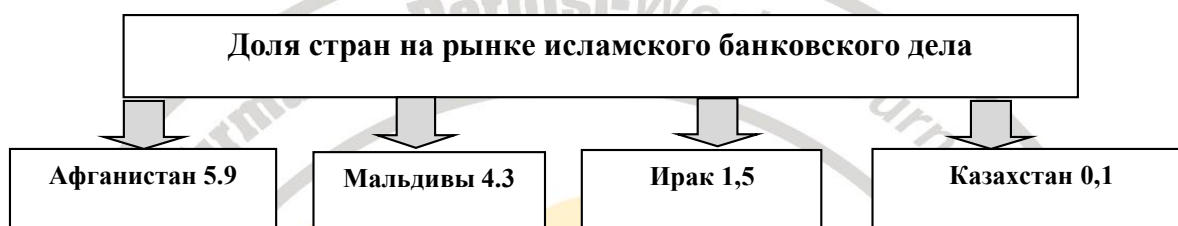

Рисунок 2. Активы исламских банков по 35-ти странам (в %) [8]

Примечание: разработано авторами

На местах GCC наблюдается устойчивость исламских финансовых активов (рисунок 3).

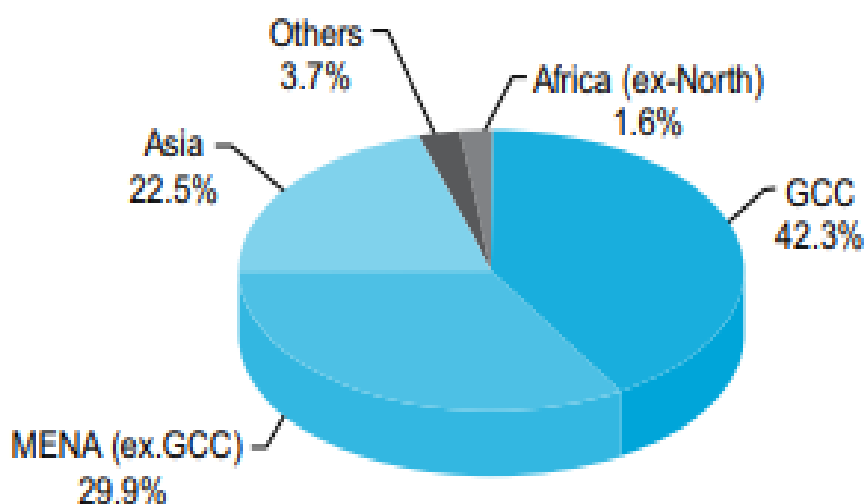

Рисунок 3. Исламские финансовые активы в регионе GCC

Примечание: разработано авторами [8]

Так из рисунка 3 видно, что в 2016 году регион GCC увеличил долю рынка до 42.3 % глобального IFSI.

Доля Ближнего Востока и Северной Африки (исключение GCC (MENA ex-GCC)) сократилась до 29.9 %.

Исламские финансы проникли в разные регионы, а Африка (экс-Северная Африка), Америка, Австралия и Европа, до сих пор не активизировались в этом направлении.

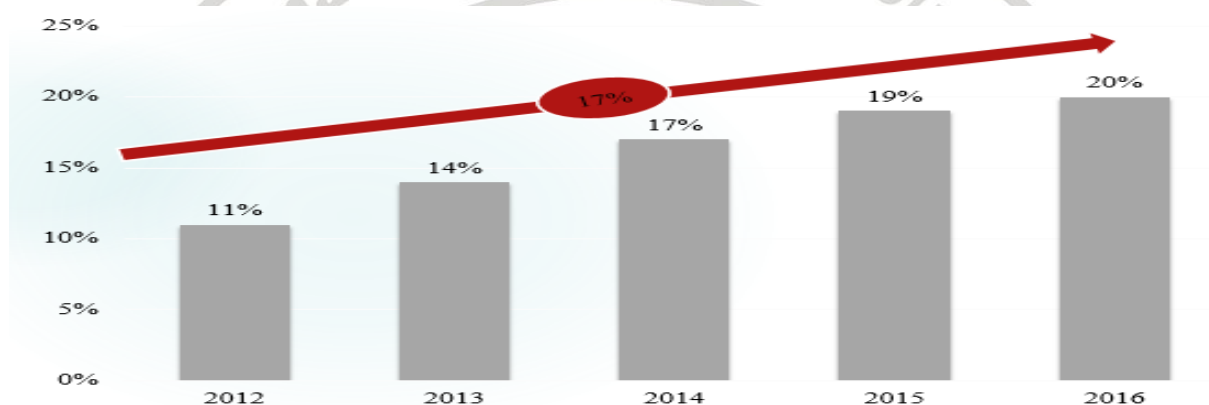

Рисунок 4. Тенденция роста мировых исламских банковских активов за 2012 – 2016 гг.

Примечание: разработано авторами

На высокий темп роста индустрии исламских финансов оказывает влияние ряд факторов:

- высокий темп роста населения, расширяющих круг лиц, предъявляющих спрос на исламские финансовые продукты;
- высокий уровень нормы сбережений в значительном числе исламских экономик;
- опережающий рост экономики в исламском мире.

Наглядно рост мировых исламских банковских активов изображен в рисунке 5, средний темп роста равен 17 %.

В Иране, Малайзии, Турции исламские финансовые институты активно развиваются, причиной является – преобладающее количество мусульманского населения. Исламский финансовый сектор показал более быстрый рост после мирового кризиса 2008 года по сравнению с традиционными, получил развитие во многих странах за пределами исламского мира. В настоящее время либерализация рынка исламских

финансов в различной степени произошла в США, Великобритании, Франции, Германии, Японии, Австрии.

Рисунок 5. Динамика роста исламских банковских активов по странам за 2010-2016 гг.

Примечание: разработано авторами

Отрасль исламских банковских услуг планирует занять ключевые позиции. Исламские банки усилили конкуренцию за клиентов, интересующихся финансовыми инструментами приносящие высокие доходы, на таких крупных рынках, как, например, Саудовская Аравия. За 2010 – 2016 годы исламские банковские активы увеличились, ожидается дальнейшее увеличение в связи с улучшением экономики и рыночной ситуации на основных рынках.

Около 95 % мировых исламских банковских активов на счетах коммерческих банков находятся в девяти странах (рис.6). Основу отрасли исламских банковских услуг составляют Катар, Индонезия, Саудовская Аравия, Малайзия, Объединенные Арабские Эмираты и Турция — их доля в мировых исламских банковских активах 80 %.

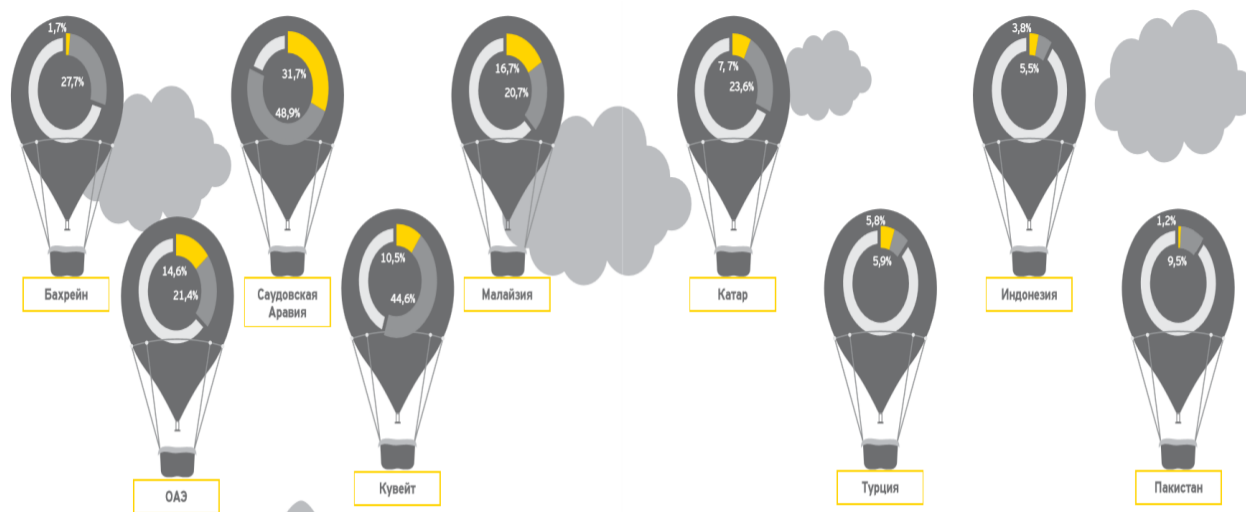

Рисунок 6. Доля исламских банковских услуг в странах мира

Примечание: разработано авторами

Знаковым примером развития исламской финансовой системы служит Великобритания, которая является одним из главных исламских финансовых центров среди стран Запада. В настоящее время в Великобритании действует более 20 банков (к сведению: 6 – полноценные исламские банки с объемом исламских активов 19 млрд USD, а на Лондонской фондовой бирже проведено 50 размещений исламских инвестиционных ценных бумаг на общую сумму 35 млрд USD).

Также стоит отметить, что правительства Республики Казахстан и Кыргызской Республики адаптировали законодательства под требования исламских финансов.

В Российской Федерации исламское финансирование налицо слабо развито.

Стоит отметить, что Татарстан не так богат природными ресурсами, как другие развиты российские регионы. В этом смысле идея исламского капитала наряду с активным технологическим развитием носит вполне прагматичный и оправданный характер.

Однако регулирование и развитие отрасли исламских финансов в других регионах России тоже очень важно. На данный факт оказывает влияние ряд причин.

Во-первых, в настоящее время доля мусульманского населения в стране растет, и важно сейчас учесть тот факт, что данная часть населения отказывается от традиционных

финансовых услуг из-за своих религиозных принципов, что создает необходимость создания альтернативных финансовых услуг, чтобы снизить отток капитала с российских рынков.

Во-вторых, развитие исламских финансов может быть новым источником развития экономики России как в общем, так как многочисленное мусульманское население способно обеспечить необходимый спрос для развития отдельных отраслей.

В-третьих, создание условий для функционирования бизнеса в соответствии с религиозными принципами потенциальных инвесторов привлечет иностранные инвестиции из стран Ближнего Востока и других мусульманских стран на российские рынки, что послужит способом улучшения существующей экономической ситуации.

Российское законодательство не адаптировано к вхождению на рынок исламских банковских структур. Многие сторонники расширения присутствия исламских финансовых институтов на рынке продвигают идею создания углубленной и самостоятельной законодательной базы. То есть речь идет об исламизации правовой сферы, о создании параллельно существующему законодательного сектора, а это противоречит Конституции России и светскому характеру государства.

Примечательно, что несмотря на быстрый рост активов исламских банков, удельный вес в большинстве исламских стран все же относительно невелик. Так, например, их доля по отношению к активам традиционных банков в разных странах показала следующие данные (рисунок 7).

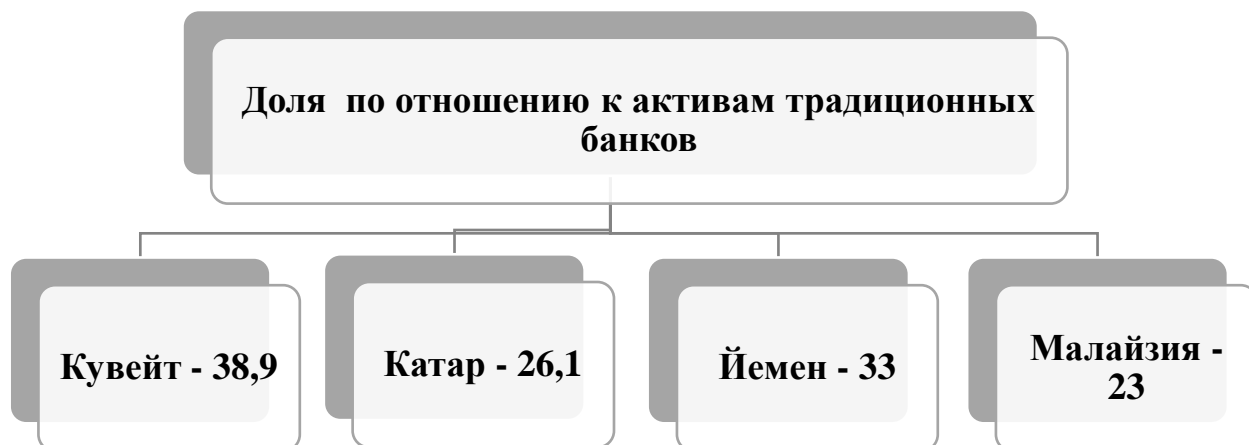

Рисунок 7. Доля исламских банковских услуг в странах мира (в %)

Примечание: разработано авторами

В регионах Ближнего Востока и Северной Африки, где сосредоточено большинство исламских банковских активов, более половины активов принадлежит банком Исламской Республики Иран – 451 млрд USD, а на 7 крупнейших банков приходится 80 % иранского рынка, что составляет более 20 млрд USD (рис. 8).

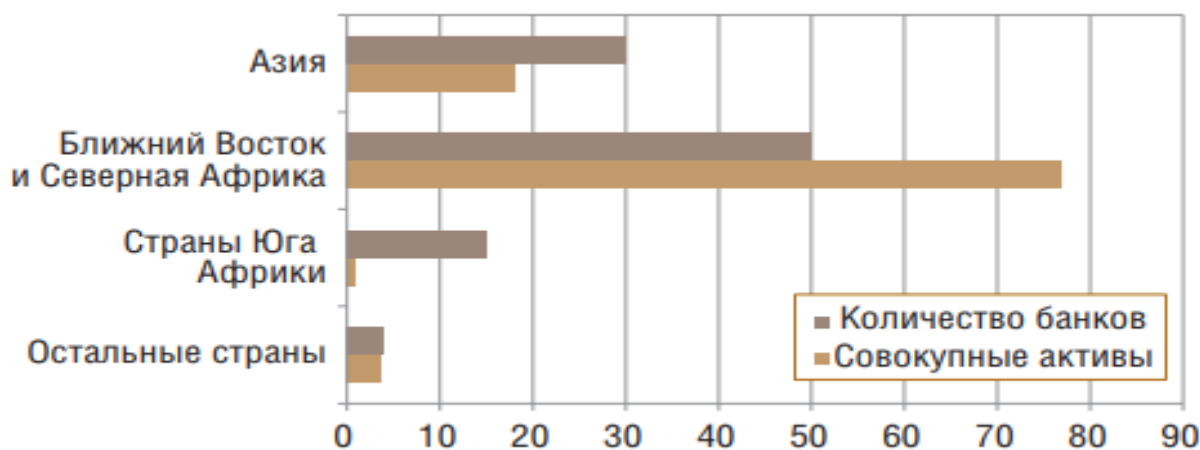

Рисунок 8. Региональная структура активов и количество исламских банков, в % [11, 12]

Примечание: разработано авторами

Таким образом, в настоящий момент исламские финансы развиваются не только в мусульманских странах, интерес к развитию финансового банкинга проявляют и немусульманские страны. Индустрия исламских активов зарождается в США, Швейцарии, Германии, Дании, Китае.

Отметим, что среднегодовые темпы роста активов ИБ имели факт снижения в 2013–2015 гг. около 10 %, когда как в 2008–2011 гг. наблюдался – 17 %.

Это вызвано снижением курса валют многих стран, замедлением темпа роста экономики, длительным периодом снижения цен на энергоносители, ослаблением доверия инвесторов, потребителей к сфере банковской деятельности [5]. С другой стороны, учитывая данные 2015 года, ожидается, что среднегодовые темпы роста активов исламских банков вернутся к показателям предыдущих лет.

Активы, депозиты, кредиты исламских банков ОАЭ.

Согласно данным Центрального Банка ОАЭ по состоянию на 01.07.2017 года активы соответствующих законам шариата финансовых учреждений стояли на уровне 143 млрд USD в конце роста на 6.9 % в течение года,. Тем не менее, это на 3.7 процентных пункта ниже, чем в июле 2016 г., когда исламская банковская система показала рост на 10.6 %.

Активы банковского дела шариата теперь представляют одну пятую или 20.07 % совокупных банковских активов страны и больше чем одну четверть или 25.12 % активов обычных банков [5].

По данным аналитиков, к 2019 г. совокупная прибыль банков исламских стран достигнет отметки более 37 млрд USD, из которых 36 млрд USD придётся на Катар, Индонезию, Саудовскую Аравию, Малайзию, Объединенные Арабские Эмираты и Турцию.

Предполагается, что развитию отрасли будет способствовать появление нескольких организаций среднего размера. Капитал по меньшей мере ещё пяти банков превысит отметку в 10 млрд USD.

Благодаря увеличению размера рынка, а также готовности внедрять наукоёмкие решения для удовлетворения потребительского спроса, следует ожидать сокращения отставания по рентабельности от традиционных коммерческих банков.

По данным Standard & Poor's и издания Gulf News Banking, качество активов исламских банков Дубая немного ухудшилось.

Из-за поддерживающего актив принципа исламских финансов, исламские банки склонны иметь более высокое развитие в сектора недвижимости. Кроме того, шариат запрещает применять штрафы задержки выплаты, некоторые клиенты склонны располагать по приоритетам свои выплаты к обычным банкам.

За 2017 год, качественные характеристики актива исламских банков ухудшились немного. Однако аналитики отметили, что ухудшение не было соразмерно с экономическим спадом, испытанным в различных странах. В нормальном цикле банки реструктурируют свои воздействия, чтобы принять документы к оплате финансирования к новым фактам потока наличности их клиентов. В какой-то момент во время экономического цикла, некоторые из этих финансирований производят обнаруженные новые неработающие кредиты.

С принятием IFRS9 Международных Стандартов финансовой отчетности и FAS30 Финансовых Стандартов бухгалтерского учета, воздействие этих кредитов на стоимости исламских банков стало прозрачным в части риска. Кредиты реструктурированные или просроченные требуют ожидаемой потери целой фазы, обеспечивающей вместо ожидаемой обеспечивающей потери 12 месяцев. Поэтому, когда экономический цикл повторяется и исламские банки видят скачок [6].

Глобальные тенденции исламских финансов в развитии британского рынка показывают, что важность роста промышленности для исламских инвесторов во всем мире свидетельствуется увеличением. Активы исламских банков согласно Шариата (мусульманское право) составили около 1 % в мире; глобальность означает, что приблизительно каждый четвертый человек является мусульманином. И расширение географии необходимо для этого рынка.

Всем известно, что сегодня Великобритания – это ведущий Западный центр исламских финансов. Число финансовых учреждений в основном базируется в Лондоне

(к сведению: население Лондона составляет 8,6 млн человек) и по всей стране предлагаются исламские финансовые услуги, в последнее время, число удвоилось, по сравнению с США и другими западными странами. Лицензию в Великобритании имеют более 20 коммерческих банков, из которых пять полностью работают по законам Шариата. Крупнейшая Лондонская фондовая биржа (LSE) является глобальным местом выпуска сукука (исламские ценные бумаги).

Банки, сукук и биржевые продукты предлагаются ведущими в мире профессиональными услугами исламских финансовых соглашений и сделок. Услуги в Великобритании предлагаются и финансовыми посредниками, компаниями по управлению активами, страховыми компаниями, и более чем 30 компаниями международного права, бухгалтерского учета и консультирования.

Исламские финансовые учреждения и мусульманские инвесторы используют Великобританию в качестве инвестиционного места назначения и основы для деловых операций.

Снижение цен на британскую недвижимость и обесценивание стерлинга в 2016 – 2017 гг. создал более благоприятные условия для иностранных инвесторов недвижимости в покупке британских активов – включая исламских инвесторов, которые захотят исламского финансирования.

Таким образом, Правительство Великобритании, регуляторы и промышленность тесно сотрудничают, сохраняют выдающуюся позицию Великобритании в исламских финансах, но также и стали ведущим игроком в урегулировании стандартов международного шариата. Такие как британский суверенный сукук, исламский мир и другие британские правительственные инициативы создали единое игровое поле для исламских учреждений и рады принятию клиентов.

Таким образом, в ходе изучения темы исследования, были сделаны следующие выводы и предложения.

22 международных исламских банка имеют акционерный капитал в размере свыше 1 млрд USD, благодаря чему они находятся в отличных условиях для дальнейшей

регионализации индустрии. В то же время, в относительных величинах они составляют всего лишь треть от величины своих крупнейших конкурентов из числа неисламских банков на внутренних рынках.

В будущем, следующей важной задачей для исламских банков будет переход в электронный формат предоставления услуг, так как онлайн-банкинг зачастую становится фактором предпочтений клиентов при выборе банка.

Индустрия еще не достигла 100 млн клиентов. Потенциальная величина рынка в 6 раз превышает нынешний, но требует иной модели банкинга. Стратегия с упором на электронный банкинг должна помочь исламским банкам заполучить еще 100 млн клиентов в ближайшее десятилетие.

В настоящий момент отрасль исламских финансов является одной из быстрорастущих. Исламские банки стремятся увеличить клиентскую базу путём прямой конкуренции с традиционными коммерческими банками. Для этого они разрабатывают с использованием современных технологий продукты, предназначенные для удовлетворения разнообразного потребительского спроса.

Ожидается, что активы исламского банкинга в мире будут расти с удвоенной скоростью по сравнению с активами обыкновенных банков [10].

Несколько крупных региональных исламских банков реализуют трансформационные программы, нацеленные на перевод расчётов по большинству операций на современные цифровые технологии. Открываются возможности для увеличения продуктовой линейки, доли обслуживаемых операций, а также улучшения клиентского опыта, что позволит привлекать и удерживать потребителей, а также предлагать большее количество банковских продуктов.

Также, важной особенностью отрасли исламских финансов является то, что данная отрасль позиционируется как в качестве социально ответственной. Активы исламских банков и инвестиции, направляются на развитие секторов предпринимательства, образования, развития общественной инфраструктуры

BENGI

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

способствует созданию новых представлений об исламском банкинге, росту заинтересованности экономик стран мира в развитии отрасли.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. URL: <https://www.mhe.su/news/aktivy-islamskogo-bankinga-dostignut-1-trilliona-dollarov-k-koncu-goda-15264>
2. Вахитов Р. Управляющий партнер International Tax Associates B.V. Нидерланды – Журнал «Эксперт Online» интервью - 2014
3. Основы исламских финансов [Текст]: учебное пособие / Ш. У. Ниязбекова Д. К. Смагулова З. К. Есымханова К. Ж. Садвокасова М. А. Абильмажинов - Астана: [б. и.], 2015. - 268 с. -978-9965-610-29-5.
Электронный ресурс. Режим доступа: <http://nabr.kz/ecatalogue?search=%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%8B+%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D1%81%D0%BA%D0%B8%D1%85+%D1%84%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2> – (Дата обращения – 26.05.2018)
4. К исламским банкам слишком много вопросов - Федеральная радиостанция «Вести ФМ».- 16.01.2016
5. UAE Islamic banks outperforming conventional peers despite slower growth. URL: <http://www.chinagoabroad.com/en/article/uae-islamic-banks-outperforming-conventional-peers-despite-slower-growth>
6. Islamic banks' asset quality remains weaker. URL: <https://gulfnews.com/business/sectors/banking/islamic-banks-asset-quality-remains-weaker-1.2216955>
7. Global trends in islamic finance and the UK market. URL: <http://ethicalfinancehub.org/wp-content/uploads/2017/12/Global-trends-in-Islamic-finance-and-the-UK-market-2017.pdf>
8. URL: <https://www.ifsb.org/docs/IFSB%20IFSI%20Stability%20Report%202017.pdf>
9. URL: <http://www.imam.ru/news/aktivy-islamskix-bankov-dinamichno-rastut/>
10. URL: https://www.cbr.ru/Content/Document/File/26389/antropov_07_17.pdf

11. Islamic Finance: A Catalyst for Shared Prosperity? Global Report on Islamic Finance 2016. Jeddah: Islamic Research and Training Institute (IRTI), 2016
12. Islamic Financial Services Industry Stability Report 2016. Kuala Lumpur: Islamic Financial Services Board, 2016
13. Accounting, Auditing and Governance Standards for Islamic Financial Institutions, 1420H – 1999. Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions, State of Bahrain.
14. Данилов Ю.А., Яндиев М.И. «Развитие «исламских» финансов в Российской Федерации: проблемы и перспективы». Журнал «Российское предпринимательство» № 2.- 2016

BENGI

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

Azerbaycan Tören Folklorunda Ecdad (Ata) Kültü Meselesi

Zümrüt İbrahim Kızı MENSİMOVA²

ÖZET

Makalede Azerbaycan merasim folklorunda ecdad kultu paradikmasının yeri ve rolü araştırılır. Ecdad kultu mevsim merasimlerinden Nevruz bayramı ayinlerinde hankı şekilde tezahür olunur, onun gelişini halk niye gözleyir, meşet merasimlerinden olan düğün rituallarına tesiri meselesi öyrenilir. Özellikle bu gün mevsim ve merasim folklorunda, halkın yaddaşında, revayetlerde hankı şekilde özünü koruyup saxlaya biliyor? Düğün ve yas merasimlerinde meşet tarzimizde ecdadlardan kalan eneneler öz gerçekliyini nece tapıyor. Beynalhalk deyerlerin geleneklerimize dahil olması mental deyerlerimize öz tesirini hankı şekilde gösterir.

Anahtar kelmeler: Ecdad kultu, ata, tören,nevruz,revayet,mental deyerler, benelhalk deyerler, gelenek.

---

² Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Scientific secretary of ANAS Social Sciences Department
e-mail: zumrudibrahimgizi@gmail.com

The Issue of Ancestral Cult in Azerbaijani Folklore

Abstract

The article examines the place and role of ancestral cult in Azerbaijani folklore. How the ancestral cult is manifested in the ceremonies of the Novruz holiday, why people are waiting for its arrival, and their influence on the wedding ceremonies. How the ancestors' tradition of weddings and mourning reflects their reality. How weddings and mourning ceremonies find out the true traditions of ancestors? How does the introduction of international values into our futures affect our mental values?

Keywords: Ancestral cult, father, ceremony, Nowruz, *revayet*, *mental deyer*, *tradition*

GİRİŞ

Her bir halkın hayatında eskilerden gelen elametdar geleneyi koruyup saklamak, gelecek nasillere ötürmek gibi güzel enenesi vardır. Tarihde iz koyan büyük halklar mehs hemin eneneleri ile ya da düşüp hatırlanırlar. Bezen bir maraklı ayinin, törenin, inancın tanıtım edilmesi küçük bir etnosu bele daha güçlü ediyor, kendisine geleceğine olan inamı daha da artırıyor.

Her bir halk öz merasim törenleri ile yadda kalır, tanınır. Azerbaycan merasim şarkılardan, ayinlerinden söz açınca, mevsim ve meişet ayinlerinde, inamlarda, inclarda, atalar sözlerinde ve.s büyüklere alkışı, müdrük kelamları, ağsakkal öyüdü, nasiheti öz eksini geniş şekilde tutmuştur. Halkımız eskilerden gelen gelenekleri, ecdadlarımızın koydukları eneneleri yaşatmağı gerekli sanmış bunu öncelikle kendilerine manevi borc bilmişler. Mevsim merasimi törenlerinde olan güneşi çıkartma, yağışı yağdırma merasimlerinde, elece de düğün, yas merasimlerinde halkımızın büyük sözüne saykısı, ulu babalarımızdan gelen eneneleri yaşatmak ezmi, genclere öyüd nasihat etme bacarıkları, müdrük sözüne inamın korunması özü ecdad kültürüne tapınmanın bir nümunesidir.

1. ÇALIŞMANIN AMACI

Makalede Azerbaycan merasim folklorunda ecdad (ata) kültürüne münasibet ve ya ecdad kültürünün mevsim ve meişet merasimlerinde yeri ve rolü necedir? Bu gün merasim folklorunda hankı şekilde özünü koruyup saklamışdır? ve s. gibi suallara cavap tapmağa çalışacağız. Genel olarak ecdad sözünün ağırlığına, mesuliyetine gelerken onu inamla söylemek mümkündür ki, ecdad gelenekleri sadiklik mesuliyetini insanlara aşıl原因, bir halkın varlığını isbatlayan, ebediliğini, soykökünü gösteren, gelenekleri tanıdan, büyüklere hörmət aşıl原因 mukades ve köklü bir sözdür. Ümumtürk folklorunda ecdad kültürünün yeri ve rolü böyükdür. Diger tarefdan makalede ecdad kültürünün paradikması olan Hızırın ve diger evliyaların merasim folklorundaki yerini araştırmaya çalışacağız. Ecdad merasimin gerçek aparıcı kuvvesi gibi göze görünmese de aslında esas sakral başlangıcı ve gücü simvolize edir. Ecdadlara hörmət ecdad sözünün kerametinden korkan, çekinen insanlar onları her zaman aziz tutmuş, onların ruhlarına ehtram

simvolize edir. Bu gün ülkemizde özellikle türk halklarında ecdada münasibetin hankı şekilde özünü koruyup saklayır. Gençlerimiz düğün, yas merasimlerimizde eskilerden gelen mental deyerlerimizin bayağı deyerle evezlemesine nece bakırlar? Onlar bu gün ata babalarımızın yaşam tarzımız için koydukları eneneleri nece yaşatmağa kadirdirlermi?

Türk halklarının akseriyyetinde babalarımızın eskilerderden koydukları eneneler yaşamakda davam edir. Ortak, eski kahramanlık, bahadırılık dastanlarından olan “Oğuz han” dastanına müraciet etdikde görürük ki, orada da ecdad kultunun, atalık, dedelik, babalık, erdemlik, yol gösterenlik, ireli çeken, nasihat veren Oğuz Han elini her zaman öne çeken devletçiliyin eski enenelerini koruyan inkişaf etdiren, ululardan gelen kosmik düğün ruitualını düzenleyen bir ecdad, ağsakkal gibi yadda kalır. Oğuz Hanın düzenlediği Ulu düğündeki nesil düzümü de ecdadlara mahsus tarzda baş verir ve kosmik nizamı hatırladır. Harda merasim var orada ecdad sözü ecdad öyüdü var. Y.M.Meletinski keyt edir: “İlk ecdadlar kabile ve tayfaların ilk valideyni hesap olunur, onlar kabile icmasını bir sosyal krup kimi modelleştirir” Öncelikle ecdad kelmesi ile koşa çekilen kult kelmesinin de anlamına dikkat edek. Genellikle kult ne demektir?

- Kult sözünün anlamına gelince bu söze muhtelif, lakin esas bir anlama bağlı menaları mövcuttur;
- Bir halkın medeniyetinin, milli manevi deyerlerinin göstericisidir;
- Bir halkın tarihi keçmişine bağlılığın göstericisidir;
- Ata babalarımızın koydukları geleneklere ehtiramla sevgiyle yanaşmak ve onları korumak hissidir;
- Bir halkın esirler boyu yaşatdığı, mahsus olduğu gelenekdir, törendir, inam tarzidir;
- Gencliyin keçmiş enenelere inamıdır;
- Cemiyetin geleceye güven ve inam kazanma hissidir.

Göründüyü gibi harda böyük sözü, böyük öyüdü, böyük nefesi duyulursa o yerde o yurttan o toprakda ecdadlara bir bağlılık var. Türk halkları mehs tarih boyu yaşatdıkları geleneklerde ecdadlarımıza ehtiramla yanaşmışlar. Folklorşünas alim Seyfeddin Rzasoy keyd edir ki, “Ecdad

kultu” humanitar-antropoloji tadvikatlarda işlenen katekoriya gibi ecdad ruhlarına inamı ve perestişi (tapınmanı) ehate eden termindir. “ecdad” areb menşeli söz gibi “ata-babaları” bildirir. Ecdad kultunun inanc ve merasim seviyyesinde gerçekleşdiyini yazan folklorşünas alim onu da vurğuluyor ki, “İnanc terefi ecdad kultunun mifoloji şüurda, yani dünya modelindeki seviyyesini, merasim terefi ise etnokosmik davranış seviyyesini bildirir. Başka sözle, ecdad ruhuna inanıldığı gibi onun etrafında kult sistemi kurulur. Bu kult sistemi ecdad ruhuna inancı ve gerçek heyatdaki insanların ecdadlarla elakesini temin eden ritual rejimini (yani merasimi) nazerde tutur. İnsan bele hesap ediyor ki, ölmüş valideynin ruhu o biri dünyaya adlayarak yaşamını devam ettiriyor”. Diğer terefden “Kult” sözünün mahiyyetine dikkat etsek bu sözün perestişe, tapınma, inamla bağlıdır. Ecdadlarımız od, su, bitki, toprak gibi tebiet ünsürlerini kultlaşdırmış, bu mukkaddes ünsürlerin keyri-adi varlıklar olduğuna inanmış, onları mukaddes varlıklar hesap etmiş ve bu ünsürlerle bağlı merasimler heyata keçirmiş ve karşılına gelecek hataların bununla uzaklaşmasına inanmışlar. Bu inam folklor örneklerinde derin bir iz koymaktadır..

Maraklıdır bu gün Azerbaycan bölgelerinde ecdadlarımızın koydukları eneneler nece yaşayır? Eger yaşayırsa hankı deyişikliklere uğramıştır.

Eski dastanlarımızdan gelen enene bu gün düğün geleneklerimizde mevsim neğmelerimizde inanlarımızda yaşayır. Bölgelerde keçirilen düğünlerimizde düğün bu gün büyük sözüne, gösterişine, tavsiyesine saykının elameti olarak törenin ağsakkalı, vekili olur ve tün düğün ardıcıl olarak marheleleri onun tapşırıklarına esasen heyata keçirilir. Düğünü idare eden vekil Oğuz Han dastanındaki Oğuz Hanın Ulu düğün ritualında hankı statusa malik idise bölgelerimizde keçirilen açık ve stol düğünlerdeki vekil de hemin sakralık ve tokunulmazlık statusuna malikdir.

- Bu gün ecdada münasibet Azerbaycan folklorunda, gencler arasında, özellikle cemiyetimizde iki formada özünü gösteriyor:
- Folklorumuza nazer saldıkdı nağıllarımızdan ravayetlerden dastanlarımıza gibi ecdada münasibet korunur. Böyüklerimizden gelen eneneler bir çok mekamlarda korunuyor.

- Son iller ölkemizin suretle Avrupaya intekrasiya etmesi birçok ulusal deyerleri de kabul etmişdir. Ancak bunların sayı ne kader çok olarsa bu bizi sevindirmeli deyil, aksine narahat etmelidir. Çünkü milli geleneklerimizle biz var ola bilerik. Bayağı deyerlerle deyil.

Ecdadlarımızın bize yaşayış üçün meişet tarzimiz üçün esaslı olan eneneler miras koymuşlar. Mesela Koroğlu dastanında Alı kişinin oğluna nasihatini, atların bacarığını yoklamak üçün üç növ sınakdan keçirtmek enenesini bu gün atçılık sahesinde tatbik edilse yakın ki Karabağ cinsleri gibi yüksek deyere malik at növlerini yetişdiren bileik.

Azerbaycanın ele bölgesi varki, bazen esrler keçse de ecdadlara olan münasibet deyişmir, deyişen yalnız zaman ve mekan ad deyişme, transformasiya prosesi olur. Hızır, Hazreti Ali, Evliya, Seyid, Bilici ve. s. Bazen de ecdadlar öz yerini totem ecdadlara vermiştir. İlk ecdadlarımızdan olan Oğuz Hana yol gösteren boz kurt olmuştur. O da ecdad kultu missiyasını yerine yetiren ve türk ordusuna yol gösteren, önde geden bir mifik obrazlar sırasındadır. Bu günde bölgerimizde mehlelerin darvazasının üzlerinde pis nafsi, gözü kaytarmak üçün koçbaşı ile yanaşı, kurutulmuş kurd başına tesadüf ediyoruz. Bu çok tabii ki ecdadlara yakınlık, onları bed kuvvelerden korumak, doğmalık gibi humanist hislere bağlıdır.

İnsanlar gündelik maişet heyetlerinde bazen mukeddes bildikleri ecdadlarını gündeme getiriler. Bazen büyük inam hissiyle onların adlarını tek-tek tutarak safere çıkanın yardımçısı olmasını dileyirler. Biri uzak yol çıkıkanda diyorlar ki, karşına mübarek üzlü Hızır çıkıksın, Hacı Soltan Efendi baba sene yar olsun. Nasif Efendi baba dar gününde yardımçın olsun ve.s.

İster mevsim, isterse de meişet merasimleri gelenekleri olsun bu geleneklerin icrası zamanı mütlek ecdadlarımız, onların ruhuna hörmet, onların nafesine ihtiyac his ediliyor, İnsanlar ecdadların mukaddes günlerde evlere gelip hayır dua, bol bareket vereceyine çok inanıyorlar. Bu sakral güce malik ecdadlarımız dedikde Hızır Nebi (bazi rayonlarda Hıdır İlyas, Hazreti Eli, Sarpir baba, Kudbi baba, Yel baba, ve başkaları) Biz merasim folkloruna dikkat etsek görerik ki, sovet döneminde bu bayramın keçirilmesine kadağa koyulsa da, insanlar gizlin keçirerdiler. Bu gün bu geleneklerin daha yakışi şekilde korunduğunun şahidi oluruz. Maraklıdır bölgelerimizde uckar dağ köylerinde gençlerimiz bu geleneklere ürekden inanır, büyüklerin koydukları yolu havesle devam etdirirler.

Merasim folklorunda ecdad kultunun yeri ve rolundan danışarken ilk yada düşen obraz da Hızırdır. Ayrılıkta bölge-bölge yanaşıkda Hızırın diger mukaddeslerle transformasiya edilmesi prosesinin şahidi oluruq. Azerbaycan şimal bölgesinde mevsim merasimlerinde evliayalar hatırlanır yemek bişirirken her kes yakın merhumları ile yanaşı, evliyalrı da yada salırlar. Bunlardan Soltan Şeyhemir baba, Sarpir baba, Pir Saat baba, Diri baba, Kudbi baba, Hacı Mikayıl Afendi baba, Hacı İbrahim Efendi baba ve başka övliyalar yada düşür. Bayram günleri kapıları açık koyurlar ki, ev yiyesinin yakın merhum kohumları ile yanaşı, evliyalar da baş çekdikleri hamen yurda, hamen eve bol, bereket sağlıklı ömür, mehribançılık dilesinler tanrıdan.

Elece de merasim folklorunda ecdad kultunun yerine ve roluna gelince hemen fikri asanlıkla aid etmek olar.

Halkımızın mevsim merasimlerinin ecdadla bağılığı meselesinden söz açarken bayram arefesinde, çarşenbelerde icra olunan tüm inancların ulu babalardan gelen ve bu günde yaşamakta devam eden enenler olduğunu asanlıkla görmek olar. Folklorşünas alim halk bayramlarının yeri ve rolundan danışarken keyd edir ki, “Azerbaycan halkının manevi madeniyetinin etnik-mifoloji keyfiyyetinin müeyyenleş-diril-mesinde, bu halkın eski mifik görüşlerinden tutmuş, enenesi, heyat hakkında düşünceleri barede aydın tesevvürler elde edilmesinde halk bayramlarının rolu oldukça ehemiyetlidir”

Su, od, yel, hava, toprak gibi insan varlığının yaranması ve yaşama-sında rol oynayan mukaddes ünsürlerle bağılı geleneklerin kendisinde bele ecdad nafesi duyulur. Halkımız ecdadlarımıza, dede baba ruhuna bağılılığı, müeyyen ayinler icra etmekle onlardan hayır dua kazanmağı enenevi bayramlarda kendilerine her zaman borc bilmişler. Su çarşenbesinde akarsuya derdini danışan yüngünlük tapacağına, suyun üzerinde atdandığı takdirde il boyu huzurlu ve rahat olacağına, su üzerine ilk bakdığında ağ elbiseli Hızırın aksini görene arzu ve niyyetlerinin gerçekleşmesi gibi anlayış vererdiler.

Ecdadların ruhuna tapınmak, onlara hörmet ve ehtiram göstermek Nevruz bayramı enenelerinde özünü daha çok koruyup saklayır.

M.H. Tehmasip yazırdı: "Tüm dünya halkları gibi, bizim halkımızın da tarihinde desaysız-hesapsız bayramlar olmuştur. Lakin bunların hiç biri Nevruz bayramı kader geniş yayılmamış, halkın maişetinde bu bayram kader kök sala bilmemiştir".

Amma o da gerçektir ki, Nevruz geleneklerinin bazileri olduğu gibi korunsada bu gün bir çok bölgelerimizde de evvelki gibi yüksek seviyyede, geleneğe uygun şekilde icra edilmir. Mental deyerler bazen öz yerini bayağı deyerlerle evez edir.

Nevruzun tüm inceliklerine araştıranda, özellikle ecdad ruhuna saykının elameti olarak kazana duz salma, kapları açık koymak, eski elbiseleri atıp yeni elbiseler geyinmek, insanların birbirilerine konak getmeleri, süfre açmaları, kosa töreninin keçirilmesi, çarşenbelerde bir birinden maraklı ve rengareng ayinlerin mövcutluğu ölüp dirilme merasimini hatırladır. Bele ki, kışda cildini deyişib yukuya geden tabiet tamamen çılpak dona bürünür. Yani müeyyen bir haosa düşür. Onu kosmasa yeniden dönmesi için, yani yeniden tabietin canlanması için yardımçı sakral varlıklara müraciet eden insanlar o mukaddeslerin gelişi için çok emek sarf eder ve arzularının gerçekleşmesine çok inanardılar. Hıdırın gelişi, Kodu Kodu, Kosa keçel töreni elementleri kışa son koyma yazda keçme marhelesi tabietin ölüp dirilmesi ile sık bağıdır.

"Hızır darda kalaların dadına yetişen mübarek üz-lü bir varlıktır. Bereketli ve tez tükenmeyen şeyler hakkında "Hızırın eli deyipdi" – deyiler ki bu da onun başlangıcında bir funksiyasının bele bolluk hamisi olduğunu gösterir" Revayetlerin birinde deyilir ki, ilahir çarşenbe günü bir ana evde azyaşlı uşaklarına bişirmeye bir şey tapmır. Allaha yalvarır ki, Hacı Mikayıl Efendibaba ona kömek olsun, çocuklarını bayram günü sevindire bilsin. Birde eşidir ki, kapıları döyülür. Açanda bir oğlan cocuğu elinde heybe ile durup karşılında. Çocuk deyir ki, bunu size Mikayıl baba gönderip. Bayram payıdır. Anne bundan çok sevinir. Mikayıl babaya rahmet okuyur". Evliyalar her şeyi görür, her çetin anda insanları düşdüyü veziyyetden kurtarmakda yardımçı ola bilirlir.

«Kitabi – Dede Korkud» dastanının «Dirse han oğlu Buğac han boyu»nda Dirse hanın öz oğlu Buğacı yaralayıp kazlık dağında koyup getdiyi sehnesinde okuyuruk: «Oğlan orada yıkılında Boz atlı Hızır oğlanın yanında hazır oldu. Üç dafe yarasını Eliyle sığallayıp: «Oğlan, korkma,

sene bu yaradan ölüm yokdur. Dağ çiçeyi ile annenin südü senin yarana malhemdir»- deyip yok oldu.»

Nevruz bayramında şer karışan andan kapıların açık koyulması, heybe, torba, papak atmağa gelen uşaklara, koz-fındık, yumurta, tut, elma, zoğal, balı kurusu pay koyulması, ulu ecdadlara hörmeti ve bağlılığı ifade edir. Çocuklar için boyanmış yumurtalar büyük sevinc baxş edir çünkü hemin yumurtaları tokkuşturur, gelecek bahtlerini yumurtada sımayırdılar. Bunun eski mifoloji düşünce tarzine bağlılığı danılmaz faktdır. Bildiyimiz gibi eski mifoloji düşüncede, folklor metnlerinde bele yumurta ilk yaranışı simvolize ediyor. Bele ki, yumurtanın kurluşunda yer küresi, nefes almak için havanı, yaşayış için suyu, soyukdan korunmak için istiliyin remzi olan güneşin elementlerini özünde birleşdirir.

Maraklı mekam budur ki, bu gün Karabağımızda zamanında yaşanan gelenekler mövcud yaşlı nesil azaldıkca genc neslin demek olar ki, ya yaddaşından silinir, ya da bu gün artık ölkemize güçlü akın eden modrnleşme hemen mental deyerleri avezleyir. Özellikle papak atma geleneyi ister Azerbaycan bölgelerinde isterse de paytaktımızda babalarımızın öz elleriyle tikdirdikleri papaklar kapılara atıldardı.Yani dede baba papağı bu gün onları salafan poşetler avez edir. Maraklıdır neden mental dayerler sıradan çıkar, neden bu anlam zaman keçdikce öz yerini deyişir? Biz bablarımızın bize sağlam yaşayış tarzi için miras koydukları geleneklere genlerin münasibetinin deyişmeyi çok tabiki ulusal deyerlerin suretle ölkemize tasir etmesidir. Diger tarefden de ele dayerlerimiz de var ki, o dayerlerin deyişilmesi böyükler saygının göstericisi gibi esaslandırmak lazımdır. Yukarıda keyd olunan geleniyn zaman keçdikce sıradan çıkması ve yerini diger tarefden de bu gün genlerimiz arasında böyüklerimize, atalarımızdan gelen sayğı elameti olarak anlaşılmalıdır. Çünkü onlar atalarımızın bize miras koyduğu namusumuz keyretimiz hesab edilen papağı kapı ağzına atılmasının tarefdarı deyiller.

İkinci bir tarefden o da doğrudur ki, bu gün akır çarşenbe tonkalı vetenimizin her bölgesinde alovlanır. Hem de ata-baba ruhları, yani ecdad kultu ile bağlıdır. ilakır çarşenbede evin ışığını sübhecen söndürmezler. Deyirler, hemin gece uluların ruhu sübhecen yurda baş çekmeye gelir. İlakır çarşenbe ateşdeki od ecdadların (ata-babaların) şerefine yandırılır. Hemin akşam tonkalın (ateşin) oduna yığışır Azerbaycanın bir çok bölgesinin inanclarında akır çarşenbe tonkalı (ateş)

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

---

ile Nevruz tonkalı bir-birinden ciddi farklıdır. İnanca göre, bayram akşamında, ya da bayram gününde kalan tonkala acı tüstülü ağac atmazlar. Ancak kuru ağacı bayram tonkalında yandırarak, yani yaş ağacı hemin ocağa atsan, sana beyler tokunur, bareketin çekiler. Bu inanc özünde ruhlara hakkında eski tasevvürleri koruyur. Düşünürük ki, ocağa yaş ağac atıldığı halde acı tüstü etrafı bürüyür. Bu halde ocak ruhu ve ya ocak ilahesi kazeblener ve ziyanlık eder. Başka bir inanca göre, bayram tonkalı (ateş) yanıp akıra yetende ocaktaki közlerin üstüne üzerlik sepib deyerler: “Odumuza, ocağımıza kem bakanın gözleri bak belece partlasın, özü de oda düşüp çatlasın, gözleride ağara qalsın”

Türk halklarının geleneklerine dikkat etsek orada da maraklı ve rengarenk ayinlerin icra olduğunu görmek mümkündür. Başkırdlarda ümumtürk inancından gelen yalnız yazın gelişi döneminde çocukların büyüklerin katıldığı oyunlarla icra edilen Sabantoy bayramı vardır. Bu bayramda da yemekler hazırlanır, her kesin sağlıklı gümrah olması için müeyyen ayinler icra olunur. Azerbaycanda oduğu gibi Başkırdlarda “ateş yakma” merasimi icra olunur.

Anadoluda Nevruz kabağı ölüler bayramı keçiriler, bayram akşamı ocak kalanar ve.s tüm bunlar akır çarşenbe bayramının ata-baba ruhlarını karşımak merasimi ile elakeli olduğunu gösterir. Bazen insanların yaddaşında eskilerden ilakır çarşenbe günü tebietin, ölüp dirildiği gün gibi de yadda kalır. Hemin an haosdan kosmasa keçidin bir anı gibi derk edile biler. “Alemin yatan vaktida deyilir. Elece de ilakır çarşenbe günü gece saat 3-4 arası tüm tebietin bir anlık donması, dayanması, sonradan canlanması haosun bitip, yeni zamanın başlangıcı olan vaxtın-kosmosun berkerar olmasına işaredir. Hemin yeni başlangıç mehs insanların dede baba ruhuna büyük inamla sitayiş etdikleri bayram gününe tesadüf edir. Bazen insanların yaddaşında eskilerden ilakır çarşenbe günü tebietin, ölüp dirildiği gün gibi de yadda kalır. Hemin an haosdan kosmasa keçidin bir anı gibi dark edile biler. Celal Beydili dünyanın deyil alemin yatan vaktı konusuna bağlı keyd edir ki, “Alemin yatan vakti inamında tebietin ölüp dirilmesi ideyası hakimdir ve bu menada hemin inancın başlıca ideyası ölüp dirilme anlayışı üzerinde kurulan türk tanrıçılık görüşlerinin izini özünde yaşatmaktadır. Elece de ilakır çarşenbe günü gece saat 3-4 arası tüm tebietin bir anlık donması, dayanması, sonradan canlanması haosun bitip, yeni zamanın başlangıcı olan vaktin-kosmosun berkerar olmasına işaredir. Hemin yeni başlangıç mehs insanların dede baba ruhuna büyük inamla sitayiş etdikleri bayram gününe tesadüf edir.

Türk mifologiyasında çerçevesindeki bayırlardan söz açan Celal Beydilli keyd edir ki“Göytürklerde esl soylular her il Ötükende ecdadlarını yad ederek mukaddes merasim keçirer büyük bayram ederdiler. Ecdadları yad etmek bakımından bazen bir çok bölgelerimizde, Nevruz Kurban bayramlarında Ata baba ruhunu yada salma günü gibi de keyd edirler. Nevruz ve Kurban bayramında insanlar dünyasını deyişen ezizlerini gidip ziyaret eder, "Yasin" okutar ve evlerine dönüp, ilakır çarşenbe bayramını keyd ederdiler. Bu ayın Azerbaycanın şimal bölgesinde Zakatalanın birçok kenlerinde Kurban ve Ramazan bayramlarında bayramdan bir gün önce ellikle yığılıp, köyün mollasıyla birge ziyaretlere gidir dualar okunartı. Anaların evde bişirip getirdikleri şirinyatlar ise bir anbara yığılır cerge ile düzülmüş uşaklara büyüklere paylanıladı. İnsanlar inanardılar ki mukedes evliyaların adına olan ziyaretlerde heyirhah işlerin görölmesi onlarla beraber olan ruhlara hoş tesir edilmesi gibi anlaşılır. Elece de bu bayramda hastelere fağırlara yardım etme acları doyuzdurma gibi hayırhah emeller insanları birçok belalardan koruyur. Demek ecdada tapınma, ecdada sevgi insanlar arasında hemreyliyi, birgeyaşayışı, fağırlara yardım etme gibi humanist deyerleri aşılabilir.

Diger terefden Nevruz çarşenbelerde Azerbaycanın bazi bölgelerinde Zengilan, Kubadlı ve s. bölgelerinde yüksek dağın zirvesinde, hayetlerde, küçelerde tonkallar kalanır, çal çağır olar gencler oynayardılar. Eski düşünceye göre ritual günü ata baba ruhları ile yanaşı bed kuvveller cem olardılar. Çal çağır ritual yerine yığışan bed kuvveleri uzaklaşdırmağa, insanları bir araya getirmeye hizmet edir. Nevruz bayramında olduğu gibi Kurban bayramında dasteler halinde kosaların ellerine demir eşya çalıp okumaları da mehs bu amala hizmet etmişdir. Bu da çok tabii ki, kadimlerden gelen Nevruz bayramı geleneklere (kosa merasimi) Kurban bayramı gelenekleri (desteler halinde cild deyişerek kosa gezmek) transformasiya olunmasının neticesi gibi anlamak doğru olar.

Nevruzda heyetlerde tonkalların kalanması bir başa ecdadların dede baba ruhuna hörmet ve ehtiramının elameti olarak anlamak olar. İlin akır çarşenbesinde kalan tonkalın ecdad kultuna bağılılığı mövcuttur. Diyilenlere göre ilde bir defe ölmüş dede babaları ruhları öz ailesine baş çekmeye gelirler. Dede-baba ruhlarının gelişinin hemin gün şer karışanda insanlar heyetlerde tonkallar kalayıp gecenin zülmeti erisin deye etrafa ışığa kerk eder, evlerde xörek bişirilip merhumların ruhlarına savap olsun deye kazana duz atar, şer karışanda evlerin kapıları açık

koyardılar ki, ata-baba ruhları öz doğma yurdlarını asanlıkla tapa bilsinler. Eger onlar görseler ki, nesilleri yaşayan evlerde ocaklar sönüp, ele başa düşerler ki, koydukları eneneler tapdanıp, kayıdıp gederler ve bir de o tareflere gelmezler. Görseler ki, ocaklardan tüstü gelmir, xörekler bişirilmir, neve-neticeleri deyip-gülmürler, küsülüdürler, onda da inciye ve bir de oralarda görünmezler. Mehz bu inama göre, ilakır çerşenbe akşamı tonkallar kalanır, şenlikler keçirilir, umu-küsü aradan götürülürdü.

Diger tarefdən türklerin eski dastanlarından olan Ergenekon dastandında türklerin Ergenekondan çıkan günü bayram etdiler. Vatenden çıkış yazın gelişine tesadüf etdiyinden türkler yazın gelişini her zaman bayram etmişler. Onlara yol gösteren boz kurd cildinde görünen ecdadlardan hesap edilen evliya olmuştur. O zamandan o kutsal gün türklerin bayramına çevrilmiştir. Her il o gün büyük tören düzeltdirler. Bir parça demiri ateşde kızdırdılar.

- Müasir zamana gelince bu gün Türkiyede Kurban Ve Ramazan bayramarı daha büyük tantene ile keçirilir. Kaydalara dinde olduğu gibi reayyet edilir. Bu da çok tabi ki bu gün din modelinin dini inanc sistemin daha üstün olmasıdır.
- Azerbaycan maişet töreninden düğün ve yasın farklı marhelerinde de biz ecdad kultunun paradikması olan evliya seyid parelelerine tesadüf edirik.
- Düğün töreni bu gün bölgelerimizde nece yaşayır? Ata babalarımızın koydukları mental deyerlerin akseriyyeti bölgelerimizde transformasiya edilmiş formada yaşasa da bir çok bölgelerimizde hemin gelenekler tamamen bayağılaşmıştır.

Azerbaycan meişet merasimlerinden düğün ve yasın muhtelif merhelerinde de biz ecdad kultunun paradikması olan evliya seyid parelelerine tesadüf edirik.

Düğün töreninin gelin aparma merhelesinde er evine kadem koyarken sındırdığı boşkapın sınıklarından subay kızlar başının altına koyup niyyet tutup yatarlarsa, yukularında nurani bir koca görerse demek bu koca cildine girmiş Hızır hemin gencin tezlikle arzusu heyata keçeceyine işare edir. Diger bir gelenek gelin ata evinden çıkarken ağsakkallar el kaldırıp ata baba ruhuna saykı elameti olarak elece de gelin gedecyeyi yerde özüyle hayır aparması dileyi ile fatihe okuyardılar. Fatihe Kuranın ilk ayelerinden olduğu üçün güzel başlanğıca işaredir.

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

Bu gelenek birçok bölgelerimizde bu gün de yaşamakta devam eder. Amma ele Karabağda vakti ile kızın çiyinden kırmızı şalın kaçırılması ayinide bu gün yaşamır. Ona göreki kırmızı şal remzi menada bağlılığı, mahsusluğu, sedaketi bildirir. Gelinin çiyinde ayin deye şalının oğurlanması ayininin bu gün gençler annelerimie saykısızlık hesap ederek zaman keçdikce sıradan çıkartmışlar. Ve yakut diğer bir nümuned Azerbaycan şimal bölgesinde olan Zakatalanın Suvagil köyünde gelin bey evine kadem koyarken nenelerimizin elleriyle tokudukları bezekli hurcuna noğul nabat düyü yığıp gelinin arkasında sırayla duran genç kızların atarlar, o sırada hurcunu kim tutarsa aile kurmakta növe onundur anlamına gelir. Bu gün bu gelenek öz yerini beynel halk deyerlerden olan gül atma ile evezleyip. Gençlerimiz artkık eski geleneklerimize yadırgayır, yenilerine de verdiş alırlar. Bu olmamlı çünkü bizi tarihi kökümüze, türke mahsus bir enenedir. Ona göre de daima yaşamalıdır. Bu cür mental deyerler ulusal alemde gelen inanclara evezlendikce keçmişimize, milli manevi deyerlerimize de biganeliyimiz artar.

Amma ele atalarımızın koydukları ele gelenekler var ki, onlar haylada yaşayır ve ne yakşı ki olduğu gibi yaşayır. Azerbaycanın ekser bölgelerinde neslin ağsakkaları elçilik etdikden sonra iki taraf arasında razılık elameti olarak şirinçay içilerdi, bazı bölgelerinde ise razılık, möhkemlik, sağlamlık, ebedilik, mehribanlık simvolu olarak, ağsakkalar arasında verilen sözü tutmak anlamında çörek keserdiler. Azerbaycan düğünlerdeki, demek olar ki, tüm bölgelerimize şamil edilen bir kedim enene var. Gelin oğlan evine geldiğinde oğlan evinin neslin sayılıp seçilen nümayendelerinden seçilmiş Vekili 3 daf tüfeng atır. Bu geleneyin bele bir izahı var. Diyorlar ki, merasim yerine bed kuvveler cem olurlar ki, etrafdakılara bir zarar tokundursunlar. Merasim yerine gelen ata baba ruhları şer kuvvelerin varlığını görüp geri dönermişler. Bu da yeni aile kuracak gençlere ata baba ruhunun hayır duasını eskiltmiş olur. Tüfengin sesinden dağılaşan bed kuvveler ata baba ruhlarının gelişine meydan açır. Onlar tören yerinde oldukça merasim tüm şer kuvvelerden korunur. Evlerinde hoş günler hayır işler gören ata - baba ruhları sevincele merasim yerini terk eder, bununla gençler hayır dualarını almış olurlar.

Gelin ata evinden çıkarken hayır dua vermek maksedi ile kızın atası (dünyasını deyişipse, emisi yahut böyük kardaşı) gelini 3 daf çırak başına dolandırıp sonra yola salır ki, düşeceyi eve nur

aparsın, heyatı ve ya zaman ışıklı olsun. Bunu mehs böyüklerin etmesi ecdadlarımıza hörmetin nümunesidir. Bu geleneye biz Uyğur türklerinde de tesadüf edirik. Gelin oğlan evine kadem koyarken eve girmezden önce ocak başına fırladardılar. Ateş od türklerde mukaddes sayılmışdır. Deyilenlere göre de ocak başında cem olan ata baba ruhuna hörmetin elameti onlarda hayır dua dilemek anlamına bağlıdır. Diger tarefden ocak etrafında dolanmak gözden nazerden korunmak, hasteliklerden ağırlıklardan kaçmak yeni heyata sağlam ruhda başlamak üçün od ocak esas vasiteydi.

Azerbaycan merasim folklorunda ecdad ruhuna tapınmanın, ecdadlara ehtiram ve kayğının sonsuz yeri ve rolu vardır. Yüz iller keçse de insanların yaddaşında ecdadlarımıza inam ve ehtiram hiç bir zaman eskilmiyecekdir. Amma geleneklerimize yad tasirlerin elave olunması bir birinde maraklı güzel ayinlerimizin yad ünsürlerin dahil olması bize tarihi kökümüzü yadırgamakdan keyri hiç bir engel olmaz.

2. ÇALIŞMANIN BİLİMSEL YENİLİĞİ VE ANA SONUÇ

Mekaleden melum olduki, neinki Azerbaycan elece de bütövlükde ümumtürk folklorunun medeniyetinin inanclarının esasında milli manevi deyerlerle yanaşı böyüye ağsakkala iörmət, ecdad kultuna böyük inam durur. Makaleden o da melum oldu bu gün babalarımızdan gelen bir çok gelenekleri aradan çıkması genclerimizin ecdadlarımıza, ata baba ruhuna sayğısından ireli gelmişse bazı enenelerin modrnleşme tasirlerle yerdeyişmesi ise tamamen bayağı neticeler vere biler. Bazı geleneklerin ister mevsim merasimlerinde olsun isterse de maişet-toy, yas, beşiye salma ve.s ayinlerimizde, merasimlerimizde ecdadlarımızın koyduğı kaydalara sayğı, evliya sözünün kerametine sonsuz inam özünü dolğun şekilde koruyup saklamışdır. Türk halkalarını savaşıda güçlü, yenilmez eden, milli manevi dayerlerlerini birleşdiren ümumu hüsusiyyet mehz ecdadlarımıza ruhen bağıllık hissidir. Türk halkalarını savaşıda güçlü, yenilmez eden, milli manevi deyerlerlerini birleşdiren ümumu hususiyyet mehz ecdadlarımıza ruhen bağıllık hissistir. Esirler keçeçek türk halklarının ecdadlarımıza olan bu inamı onları her zaman lider edecek. Amma onu da çalışmalıyık modrnleşme mental deyerlere hiç vakt üstelemesin. Biz buna yol

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

---

vermemeliyiz, eksine bizim olan deyerlerimizi, korumalıyık ki, gelecek nasillerde bizlere bakıp keçmişe karşı unutkanlık, geleceye güvensizlik hissini yaşamasınlar.

KAYNAKÇA

1. Мелетинский Е.М. Общее понятие мифа и мифологии / Мифологический словарь. Гл. ред. Е.М.Мелетинский. Москва: Советская энциклопедия, 1990, с. 634-640)
2. Seyfeddin Rzasoy II Uluslararası Mersin Konfransı, BİLDİRİ TAM METİNLERİ KİTABI, KİTAP 2, Mer Ak Yayınları 2019 – Mersin, seh-265,381.s)
3. Almara Nebiyeva. Karabağda Nevruz bayramı <http://www.azerbaijan-news.az/view-164288/Qaraba%C4%9Fda-Novruz-bayram%C4%B1>)
4. Seyidov M. Azerbyacan mifik tefekkürünün kaynakları Bakı: 1983 s. 103.73,103).
5. Ağaverdi Helilov. Türk xalklarının yaz bayramları.<http://genderi.org/agaverdi-xelil-turk-xalqlarinin-yaz-bayramlari.html?page=8>).
6. Kitabi – Dede Korkut. Yazıcı. 1988.s.137
7. Beyim Mensimova. Bakı şeheri, 1954 tevellüd).
8. Ahat Salihov. Başkurtlarda Eski Türk Takvimi ve Nevruz Bayramının Kutlanması. Seh-196,<https://dergipark.org.tr/download/article-file/649040>)
9. Celal Beydilli.Yaz bayramı ile bağlı bir sıra mifoloji obraz ve anlayışların simbolikasından adlı mekalesi. Dede Korkud Jurnalı .2003/№1,
10. Nizami Ceferov. Kedim türk edebiyatı, Bakı: Azatam 2004 , 322 s
11. <http://enene.musigi-dunya.az/dastan/koroglu.pdf> Koroğlu dastanı

BENGI

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

Ortaöğretim Öğrencilerinin Toplumdaki Şiddetin Kaynağına İlişkin Görüşleri (Mersin İli Örneği)

Sait AKBAŞLI³

Lütfi ÜREDİ⁴

Gökhan ÖZMEN⁵

Özet

Günümüz koşullarında her canlının hayatını sürdürebilmesi için aldığı önlemler toplumsal düzen açısından önem arz etmektedir. Özellikle şiddetin toplumsal açıdan ele alınması, toplumdaki şiddetin kaynağına alınabilecek önlemler günümüz sosyolojisinde büyük önem arz etmektedir. Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerinin toplumdaki şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerini incelemeye yöneliktir. Artan şiddet olaylarının eğitim öğretim kurumlarında yani okullarda okuyan öğrencilerde toplumdaki şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerin neler olduğu ve buna getirilebilecek çözüm önerilerinin etkisi araştırılmıştır. Ortaöğretim kurumlarında yer alan, öğrencilerden veriler toplanarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve gerekli analizler yapılmıştır. Bu çalışma 2016-2017 akademik dönemde Türkiye'nin güneyinde bulunan Mersin ilinin merkezine bağlı 4 ilçesinde 600 ortaöğretim öğrencisi üzerinden yürütülmüştür. Araştırma için toplanan verileri sağladığımız araç, daha önce kullanılmış ve EARGED (2008) tarafından oluşturulmuş ve bir kısmının tarafımızdan revize edilerek düzenlenip kullanılan öğrencilerin şiddet algısı ölçeğinde bulunan toplumdaki şiddetin kaynağına ilişkin açık uçlu sorudur. Burada nicel olarak elde edilen verilerle birlikte aynı soru formunda katılımcılardan nitel veriler de toplanmıştır. Bu çalışmada nitel veriler analiz

---

³ Sait AKBAŞLI, Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, sakbasli@gmail.com

⁴ Lütfi ÜREDİ, Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, lutfiuredi@gmail.com

⁵ Gökhan ÖZMEN, Yüksek Lisans, Mersin Üniversitesi, flankes01.49@hotmail.com

edilmeye karar verilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi yapılarak veriler kategorilendirilmiştir. Çalışmada öğrencilerin, vermiş oldukları cevaplar neticesinde sıralamada toplumdaki en büyük şiddet kaynağının aile içi sorunlar, eğitimsizlik, ilgi ve saygı görme olarak tespit edilmiştir. Bunun yanında toplumdaki şiddet kaynağının en az da madde bağımlılığı ve okulda rol model olma olarak belirtmişlerdir. Toplumdaki şiddetin en büyük kaynağı yönelik atılacak adımların sorunların en aza indirilmesi ya da bitirilmesi adına çeşitli projeler ve etkinliklerle yapılacak çalışmaların toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

Anahtar Kelimeler: Şiddetin kaynağı, Toplumsal şiddet, Ortaöğretim, Öğrenci görüşleri.

**The Views of Secondary School Students on the Origin of Violence in the Community
(Mersin Province Case)**

Abstract

In today's conditions, the measures taken by every living thing to sustain their lives are important for the social order. Especially the social aspects of violence, the measures that can be taken to the source of violence in the community is of great importance in today's sociology. The aim of this study is to examine the views of secondary school students on the source of violence in society. The effects of the increasing violence on educational institutions, the schools in schools, the effects of violence on the source of violence in the community and the effects of the solution suggestions that can be brought to this research were investigated. Data were collected from the students in secondary education institutions and transferred to the computer environment and the necessary analyzes were made. In this study, in 2016-2017 academic year, which is connected to the center of Mersin province in southern Turkey it has carried out 4 600 secondary school students in the district. The data we gathered for the research is an open-ended question about the source of violence in the community, which was previously used and created by EARGED (2008) and which was revised and edited by some of us. Qualitative data were collected from the participants in the same questionnaire together with the quantitative data. In this study, it was decided to analyze the qualitative data. The data were analyzed and the data were categorized by content analysis. As a result of the answers of the students in the study, it was determined that the biggest source of violence in the community was domestic problems, lack of education, interest and respect. Besides, they stated that the source of violence in the society was at least as a substance dependence and a role model in the school. In order to minimize or end the problems of the steps taken in order to minimize the problems of the biggest source of violence in the society, it may be worthwhile to solve the source of the violence which is an important problem in the society.

Key Words: Secondary education, Social violence, Student views, The source of violence.

GİRİŞ

Günümüz koşullarında her canlının hayatını sürdürebilmesi için aldığı önlemler toplumsal düzen açısından önem arz etmektedir. Özellikle canlılar içinde yetilerinin farkında olan ve bunları hayata uygulayabilen en önemlisi insanlardır. İnsanların özünde saldırganlık duygusu var olduğu bilinmektedir. Kimi insanlar bunu bastırabilmekteyken kimileri bastırmak zorunda kalmakta, kimileri de açığa vurmaktadır. Genel anlamda insan, biyolojik, psikolojik, felsefik, sosyolojik ve ekonomik yönü olan varlıklardır. Bu yönleriyle insanın içinde bulunduğu toplumsal düzende yaptığı veya maruz kaldığı etkileşimlerinden biri de şiddet ya da mobingdir. Şiddet ne kadar özümüzde olsa da savunma ve tepkiler de bebeklikten gelmektedir. Canlılığın en küçük yapı birimi hücrelerimiz bile kendini koruyabilmek adına hücre zarı oluşturabilmektedir. İnsan vücudunu oluşturan hücre zarları bile bu tepkileri verirken insanların vermiş olduğu tepkiler gayet doğaldır. Özellikle şiddetin toplumsal açıdan ele alınması, toplumdaki şiddetin kaynağına alınabilecek önlemler günümüz sosyolojisinde büyük önem arz etmektedir. “Şiddetin toplum nezdinde nasıl algılandığı, nelerden kaynaklandığı, ne gibi sonuçlar doğurduğu ve bunlara olası çözüm önerilerinin neler olduğu devam edegelen konulardır” (Akbaşlı, Üredi ve Özmen 2017: 146).

“Toplumların gelişmişlik düzeyi ile birlikte azalması beklenen şiddetin, geçmişten günümüze devam ettiği gözlenmektedir. Bu var oluş, günümüzde hem geçmişte yaşandığı şekliyle ilkel biçimde, hem de teknolojinin kullanımıyla farklı şekillerde yaşanmaktadır” (Özgür, Yörükoğlu ve Baysan Arabacı, 2011: 53). Şiddet ya da genel olarak fiziksel müdahale sonucu yaralanma, sakatlanma veya ölüm olarak ifade edilmekle birlikte ekonomik olarak maddi imkanlardan yoksun bırakma, psikolojik olarak da manevi değerlerle aldatma, alaycı tavırlarla da üstünlük sağlama şeklinde de tanımlanabilmektedir.

“Dünya Sağlık Örgütü şiddetin tanımını yaparken şiddetin, “kişinin kendisine, bir başkasına veya bir gruba karşı” gerçekleşebileceğini belirtmektedir. Bu duruma göre şiddeti zarar gören kişi açısından kendine dönük şiddet ve kişiler arası şiddet olarak ikiye ayırabiliriz. Kendine dönük şiddet, intihar veya kendi bedenine zarar verici uygulamaları kapsarken; kişiler arası şiddet, kadına, çocuğa, yaşlıya, arkadaşına yönelik şiddet, flört şiddeti, aile içi şiddet, okul içi şiddet biçiminde ortaya çıkmaktadır” (Pehlivan, 2008: 6).

“Şiddetin çeşitli tanımlarında karşılaşılan ortak öğeler şunlardır: Kişinin canını acıtmak, yaralamak, öldürmek, mala zarar vermek amacıyla güç kullanmak; yasaya aykırı fiziki güç kullanmak; yasaya aykırı bir hedefe varmak için şiddet kullanmak ya da şiddet kullanma tehdidinde bulunmak; genelde kabul gören yasa ve ahlak ilkelerine aykırı biçimde fiziksel yok etme, gereksiz yere kırma, yok etme eylemleri; toplumsal ilişkilerde kabul edilebilirlik sınırlarını aşan zorlama eylemidir” (Özerkmen, 2012: 3). Literatürde var olan ve bunlara ek olarak şiddet türleri şunlardır.

“Fiziksel Şiddet: İtmek, tokat atmak, tekmelemek, yumruklamak, kol-bacak kırmak, saçından sürüklemek, temel ihtiyaçları kısıtlamak, yaralamak vb.

Sözlü Şiddet: Sürekli eleştirmek, aşağılamak, küfür, tehdit, katılımı engellemek, sorgulamak, bağırarak, lakap takmak, alay etmek, hakaret, küçümsemek vb.

Duygusal Şiddet: Gruptan dışlama, küçük düşürme, ayrımcılık yapma, eşyaya zarar verme.

Ekonomik Şiddet: Parasını almak ve geri vermemek, istemediği işte çalıştırmak, çalıştırmamak, işe yollamamak veya zorla çalıştırmak, eline hiç para vermemek vb.

Cinsel Şiddet: İlişkiye zorlamak, tecavüz, başka kişilerle cinsel ilişkiye zorlamak, kadınlığını/erkekliliğini aşağılamak, taciz, namus ve töre baskısı vb” (Birimoğlu, 2012: 14-15). Şiddetin nedenlerinin, suç ile ilişkisi de bir diğer sınıflama kıstasıdır ve şiddet, suça yönelik olup olmamasına göre de sınıflandırılabilir. “Cinayet, hırsızlık, silahlı saldırı, soygun, tecavüz, soykırım vb. suç sayılan şiddet türleri olduğu gibi, enflasyon, yoksulluk, eğitimsizlik, yönetimde kayırma, beklenti ve çıkarları uğruna modern çete denilebilecek bir biçimde bir araya gelinerek bazı yöneticilerin baskı ve zorlama ile yerinden ayrılmasının sağlanması, trafik kazaları, çevre tahribi vb. suç sayılmayan şiddet türleri de vardır” (Kocacık, 2001: 3).

Şiddet ya da mobing farklı kültürlerde de farklı manalar içerebilmektedir. “Doğu ya da Batı kültürlerinde şiddetin kullanılma maksadından, yöntem ve çeşidine kadar pek çok farklılık görülebilmektedir. Örneğin, İslam dinindeki kurban kesimi, batı kültürlerinde yetişenler için hayvanlara uygulanan bir şiddet olarak algılanmaktadır” (Çakır, 2007: 22). Şiddetin toplum nezdinde nasıl algılandığı, nelerden kaynaklandığı, ne gibi sonuçlar doğurduğu ve bunlara olası

çözüm önerilerinin neler olduğu devam edegelen konulardır. “Türkdoğan'ın aktardığı bir araştırmaya göre dünya çapında 49 toplum üzerinde yürütülen bir araştırmada sosyal şiddet ve anti - sosyal davranışın ortak bir tablosu oluşturulmaya çalışılmıştır. Araştırmacılar, sosyal şiddeti yaratan yedi unsur belirlemişlerdir.

Bunlar:

- 1- Ferdi gelir eşitsizliği
- 2- Siyasi şiddet
- 3- Bolluk
- 4- Sosyal hareketlilik
- 5- Sosyo - kültürel heterojenlik
- 6- Sosyal değişme oranı
- 7- Nüfus büyüklüğü” (Özerkmen, 2012: 8).

Şiddetin toplumdaki kaynaklarını belirli basamaklarda çözüme kavuşturmak ve alınması gereken önlemlerin ciddiyeti, gündemi meşgul eden konuların başında gelmektedir. Atılacak adımlarla birlikte kanunların caydırıcılığı etkili olması durumunda şiddette ya da mobingte görülme sıklığında azalma olacaktır. Toplumun bilinçlendirilmesi, bu konuda seminerler düzenlenmesi, toplumla sağlıklı iletişimlerin kurulması önem arz etmektedir.

1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Araştırmadaki asıl problemi oluşturan unsur, “ortaöğretim öğrencilerinin toplumdaki şiddetin kaynağına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusudur. Araştırmada bu problemden yola çıkarak şu alt problemlere yanıt aranmaya çalışılmıştır;

Alt Problemler

1. Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı aile içi sorunlar mıdır?

2. Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı ayrımcılık ifade eden sözler midir?
3. Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı eğitimsizlik midir?
4. Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı ekonomik sorunlar mıdır?
5. Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı ilgi ve saygı görme midir?
6. Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı kanun ve ceza yetersizliği midir?
7. Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı kitle iletişim araçları mıdır?
8. Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı madde bağımlılığı mıdır?
9. Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı okulda rol model olma mıdır?
10. Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı psikolojik sorunlar mıdır?
11. Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı toplumsal ve çevresel sorunlar mıdır?

Araştırmadaki sınırlıklarımız içinde, zaman sorunu söz konusu olmuş bu da ulaşabileceğimiz örneklem sayısında bir azaltma meydana getirmiştir. Toplanan verilerin tamamının analiz edilmesi yapılan çalışmanın birden fazla boyutunu da ortaya çıkarmış bu ise bizi, sınırlandırmıştır. Diğer bir deyişle, tüm bağımsız değişkenlerin veya sorular arasındaki ilişkileri tam anlamıyla ortaya koymaktan alıkoymuştur.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerinin toplumdaki şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin neler olduğunu ortaya koymaya yöneliktir. Ortaöğretim kurumlarında yer alan, öğrencilerden veri toplanarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve gerekli analizler yapılmıştır. Bu

çalışma 2016-2017 akademik dönemde Türkiye'nin güneyinde bulunan Mersin ilinin merkezine bağlı 4 ilçesinde 600 ortaöğretim öğrencisi üzerinden yürütülmüştür. Araştırma için toplanan verileri sağladığımız araç, daha önce kullanılmış ve EARGED (2008) tarafından oluşturulmuş ve bir kısmının tarafımızdan revize edilerek düzenlenip kullanılan öğrencilerin şiddet algısı ölçeğinde bulunan toplumdaki şiddetin kaynağına ilişkin açık uçlu sorudur. Burada nicel olarak elde edilen verilerle birlikte aynı soru formunda katılımcılardan nitel veriler de toplanmıştır. Bu çalışmada nitel veriler analiz edilmeye karar verilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi yapılarak veriler kategorilendirilmiştir.

3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Artan şiddet olaylarının eğitim öğretim kurumlarında yani okullarda okuyan öğrencilerde toplumdaki şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerin neler olduğu ve buna getirilebilecek çözüm önerilerinin etkisi araştırılmıştır. Toplumda sözel, duygusal ve fiziksel şiddete maruz kalan bir birey öğrenme yaşantıları engellenir. “Şiddetin etkilerinden korkan bir birey psikolojik olarak olumsuz şekilde etkilenmekte ve zamanla okula gelme isteğini kaybetmektedir. Dolayısıyla bireyler eğitimsel gelişme için zaman ve fırsat kaybı yaşamaktadır” (Akt: Çetin ve Alpanık, 2012: 106). Bireylerin hayatını olumsuz etkileyen şiddet; psikolojik ve sosyolojik etkileri göz önünde bulundurularak bu araştırmanın önemini ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

4. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama yöntemi ve araçları ile toplanan verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırma için toplanan verileri sağladığımız araç, daha önce kullanılmış ve EARGED (2008) tarafından oluşturulmuş ve bir kısmının tarafımızdan revize edilerek düzenlenip kullanılan

öğrencilerin şiddet algısı ölçeğinde bulunan toplumdaki şiddetin kaynağına ilişkin açık uçlu sorudur. Burada nicel olarak elde edilen verilerle birlikte aynı soru formunda katılımcılardan nitel veriler de toplanmıştır. Bu çalışmada nitel veriler analiz edilmeye karar verilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi yapılarak veriler kategorilendirilmiştir.

Evren ve Örneklem

Evren

Araştırmanın evreni Mersin ili merkez ilçelerinde (Akdeniz, Toroslar, Yenişehir ve Mezitli) bulunan ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerden oluşmaktadır. “ Evren, bir alan araştırmasında araştırma yapılacak problem alanının tamamına evren denir” (Cebeci, 1997: 49).

Örneklem

Örnekleme, Mersin’de bulunan, 4 farklı ilçeden Akdeniz, Toroslar, Yenişehir ve Mezitli’deki seçilen orta öğretim kurumunda yapılmıştır. Her bir ilçeden ise, üç farklı ortaöğretim türü seçilerek yapılan çalışmanın heterojenliği artırılmıştır. Diğer taraftan yapılan çalışma cinsiyet faktörü de göz önüne alarak araştırma sonuçlarının nesnel olması hedeflenmiştir. Bu bağlamda 300 erkek ve 300 kadın olmak üzere 600 kişiye araştırma kapsamında ulaşılmıştır.

Araştırma Kapsamında Toplanan veriler

Araştırmada elde edilen veriler, kodlanarak bilgisayara yüklenmiş ve SPSS 22.00 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin yüzde (%), frekans (f), aritmetik ortalama (x) analizleri yapılmıştır. Elde edilen bulgular, yorumlanarak analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında 300 erkek ve 300 kadın olmak üzere 600 kişiye ulaşılmıştır. Yani % 50 kadın % 50 erkek, çalışmalara katılmıştır. Yaş dağılımına bakıldığında en çok % 34,5 ile 16 yaş ve bunun yanında ikinci olarak %23,8 ve %23,7 ile 17 ve 15 yaşlar takip etmektedir. Araştırmaya ailenin gelir seviyesi olarak bakıldığında % 42 ile 1001-1500 TL gibi bir değer karşımıza çıkmakta bu

ise ailelerin asgari ücret seviyesinde olduğunun göstergesi olmaktadır. Yine %8,8 ile 2001-2500 arasındaki aileler oluşturmaktadır. Çalışmada yine bulunulan bölgedeki yaşam süresine bakıldığında katılımcılar %89 gibi bir rakamla en çok 3 ve üzerinde buldukları bölgede yaşam sürdükleri bulunmaktadır. Araştırma için toplanan verileri sağladığımız veri toplama aracı, daha önce kullanılmış ve EARGED (2008) tarafından oluşturulmuş ve bir kısmının tarafımızdan revize edilerek düzenlenip kullanılan öğrencilerin şiddet algısı ölçeğinde bulunan toplumdaki şiddetin kaynağına ilişkin açık uçlu sorudur. Burada nicel olarak elde edilen verilerle birlikte aynı soru formunda katılımcılardan nitel veriler de toplanmıştır. Bu çalışmada nitel veriler analiz edilmeye karar verilmiştir Verilerin analizinde içerik analizi yapılarak veriler aşağıdaki gibi kategorilendirilmiştir.

1) Aile İçi Sorunlar: (Ailenin eğitimsizliği, aile içi geçimsizlik, aile içi baskı, aile içi maddi durum, aile içi dini eğitim yetersizliği, aile içi ilgisizlik, aile ortamının olmaması, aile içi kıskançlık, aile içi sözlü şiddet).

2) Ayrımcılık İfade Eden Sözler: (Bölücülük, ırkçılık, mezhepçilik).

3) Eğitimsizlik: (Cahillik, bilgisizlik, bilinçsizlik, bilinçsizce söylenen sözler, Boş Gezen insan).

4) Ekonomik Sorunlar: (Maddiyat, işsizlik, maddi açıdan zayıflık).

5) İlgi ve Saygı Görme: (Bakışma, çaresizlik, kendini kanıtlama, ego, atarlanma, statü, üstünlük kurma, artistlik, kibir, tehdit etme, güçlü olma isteği, gösteriş, sözlü şiddet, fiziksel şiddet, aşağılama).

6) Kanun ve Ceza Yetersizliği: (Cezaların caydırıcılığı, kanunların yetersiz oluşu, kanunları bilmeme).

7) Kitle İletişim Araçları ve Medya: (Medyanın olumsuz haberleri, TV (dizi, çizgi) kahramanları, bilgisayar ve bilgisayar oyunları).

8) Madde Bağımlılığı : (Alkol, uyuşturucu kullanımı).

9) Okulda Rol Model Olma: (Okul yöneticilerinin tutumu, öğretmenin dersteki tutumu ve davranışları, öğrencilerin birbiriyle iletişimi).

10) Psikolojik Sorunlar: (Sağlıklı düşünememe, özgüven eksikliği, mutsuzluk hissi, küçük yaşta yaşadıklarının sonraki zamana etkisi, empati kuramama, ruhsal bozukluk, davranışları kontrol edememe, hayatın attığı sille, insanlıktan nasibini almama, bunalım).

11) Toplumsal ve Çevresel Faktörler (Korna, sokak hayatı, arkadaş çevresi, kadınlara şiddet, okulda siyaset)

5. BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 1. Toplumdaki Şiddetin Kaynağı Nedir?

Toplumdaki şiddetin kaynağı nedir?	Kişi Sayısı	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Toplamalı Yüzde (%)
Aile İçi Sorunlar	146	24,3	24,3	24,3
Ayrımcılık İfade Eden Sözler	26	4,3	4,3	28,7
Eğitimsizlik	108	18,0	18,0	46,7
Ekonomik Sorunlar	25	4,2	4,2	50,8
İlgi ve Saygı Görme	107	17,8	17,8	68,7
Kanun ve Ceza Yetersizliği	24	4,0	4,0	72,7
Kitle İletişim Araçları	22	3,7	3,7	76,3
Madde Bağımlılığı	17	2,8	2,8	79,2
Okulda Rol Model Olma	17	2,8	2,8	82,0
Psikolojik Sorunlar	52	8,7	8,7	90,7
Toplumsal ve Çevresel Sorunlar	56	9,3	9,3	100,0
Toplam	600	100,0	100,0	

Katılımcılara yöneltilen “ortaöğretim öğrencilerinin toplumdaki şiddetin kaynağına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar kategorilendirilerek belirlenmeye çalışılmıştır. Tablo 1’de görüldüğü üzere öğrencilerin % 24,3’ü aile içi sorunlar

% 18'i eğitimsizlik % 17,8'i de ilgi ve saygı görme olarak belirtmişlerdir. En az da % 2,8'le madde bağımlılığı ve okulda rol model olma olarak belirtmişlerdir.

1. Öğrencilere göre toplumdaki şiddetin kaynağı; aile içi sorunlar

Katılımcılara yöneltilen: “Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı aile içi sorunlar mıdır?” sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde öğrencilerin hemen hemen tamamının ailenin eğitimsizliği konusunda hemfikir oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin toplumdaki şiddetin kaynağının aile içi sorunlar olduğuna ilişkin diğer görüşler şu şekilde belirtilmiştir:

- ✓ Aile içi geçimsizlik,
- ✓ Aile içi baskı,
- ✓ Aile içi maddi durum,
- ✓ Aile içi dini eğitimin yetersizliği,
- ✓ Aile içi ilgisizlik,
- ✓ Aile ortamının olmaması,
- ✓ Aile içi kıskançlık
- ✓ Aile içi sözlü şiddet de belirtilen diğer görüşlerdendir.

Aile içi sorunları en aza indirmek ya da bitirmek adına verilecek eğitimlerin toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

2. Öğrencilere göre toplumdaki şiddetin kaynağı; ayrımcılık ifade eden sözler

Katılımcılara yöneltilen: “Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı ayrımcılık ifade eden sözler midir?” sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde öğrencilerin

hemen hemen tamamının bölücülük, ırkçılık ve mezhepçilik tutumları üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir.

Ayrımcılık ifade eden olayların toplum nezdinde şiddeti uyandıran büyük bir problem olduğu bu konuyu en aza indirmek ya da bitirmek adına çeşitli projeler ve etkinliklerle verilecek eğitimlerin, kardeşlik duygularını ön planda tutacak çalışmaların toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

3. Öğrencilere göre toplumdaki şiddetin kaynağı; eğitimsizlik

Katılımcılara yöneltilen: “Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı eğitimsizlik midir?” sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde öğrencilerin hemen hemen tamamının bilinçsizlik üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin toplumdaki şiddetin kaynağının eğitimsizlik olduğuna ilişkin diğer görüşler şu şekilde belirtilmiştir:

- ✓ Cahillik,
- ✓ Bilgisizlik,
- ✓ Bilinçsizce söylenen sözler,
- ✓ Boş gezen insan da belirtilen diğer görüşlerdendir.

Eğitimsizlik, toplumdaki şiddetin en büyük kaynağı olduğu, bu konuyu en aza indirmek ya da bitirmek adına çeşitli projeler ve etkinliklerle yapılacak çalışmaların toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

4. Öğrencilere göre toplumdaki şiddetin kaynağı; ekonomik sorunlar

Katılımcılara yöneltilen: “Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı ekonomik sorunlar mıdır?” sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde öğrencilerin hemen hemen

tamamının maddiyat, işsizlik, maddi açıdan zayıflık üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir.

Ekonomik sorunların, toplumdaki şiddetin en büyük kaynağı olduğu, bu konuyu en aza indirmek ya da bitirmek adına gelir seviye tespitleriyle ailenin durumlarının tespiti için çeşitli projeler ve etkinliklerle yapılacak çalışmaların toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

5. Öğrencilere göre toplumdaki şiddetin kaynağı; ilgi ve saygı görme

Katılımcılara yöneltilen: “Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı ilgi ve saygı görme midir?” sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde öğrencilerin hemen hemen tamamının kendini kanıtlama ve üstünlük kurma konusunda hemfikir oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin toplumdaki şiddetin kaynağının ilgi ve saygı görme olduğuna ilişkin diğer görüşler şu şekilde belirtilmiştir:

- ✓ Bakışma,
- ✓ Çaresizlik,
- ✓ Ego,
- ✓ Atarlanma,
- ✓ Statü,
- ✓ Artistlik,
- ✓ Kibir,
- ✓ Tehdit Etme,
- ✓ Güçlü Olma İsteği,
- ✓ Gösteriş,
- ✓ Sözlü Şiddet,

- ✓ Fiziksel Şiddet,
- ✓ Aşağılama belirtilen diğer görüşlerdendir.

İlgi ve saygı görme adına ailede ve okulda verilecek eğitimlerin toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

6. Öğrencilere göre toplumdaki şiddetin kaynağı; kanun ve ceza yetersizliği

Katılımcılara yöneltilen: “Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı kanun ve ceza yetersizliği midir?” sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde öğrencilerin hemen hemen tamamının cezaların caydırıcılığı, kanunların yetersiz oluşu, kanunları bilmeme tutumları üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir.

Kanun ve ceza yetersizliği toplum nezdinde şiddeti önleme adına büyük bir ehemmiyet taşımaktadır. Bu konuyla ilgili çeşitli projeler ve etkinliklerle verilecek seminer ve eğitimlerin toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

7. Öğrencilere göre toplumdaki şiddetin kaynağı; kitle iletişim araçları

Katılımcılara yöneltilen: “Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı kitle iletişim araçları mıdır?” sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde öğrencilerin hemen hemen tamamının medyanın olumsuz haberleri, TV (dizi, çizgi) kahramanları, bilgisayar ve bilgisayar oyunları üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir.

Kitle iletişim araçları, toplumdaki şiddetin kaynağı olduğu, bu konuyu en aza indirmek ya da bitirmek adına yine aynı kitle iletişim araçlarının bilinçli kullanılması konusunda tespiti için çeşitli projeler ve etkinliklerle yapılacak çalışmaların toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

8. Öğrencilere göre toplumdaki şiddetin kaynağı; madde bağımlılığı

Katılımcılara yöneltilen: “Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı madde bağımlılığı mıdır?” sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde öğrencilerin hemen hemen tamamının Alkol, uyuşturucu kullanımı durumları üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir. Madde bağımlılığı toplum nezdinde huzuru bozan en önemli sebeplerin başında gelmektedir. Aynı zamanda bu durum şiddeti tetikleme adına büyük bir ehemmiyet taşımaktadır. Bu konuyla ilgili çeşitli projeler ve etkinliklerle verilecek seminer ve eğitimlerin toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

9. Öğrencilere göre toplumdaki şiddetin kaynağı; okulda rol model olma

Katılımcılara yöneltilen: “Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı okulda rol model olma mıdır?” sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde öğrencilerin hemen hemen tamamının bölücülük, ırkçılık ve mezhepçilik tutumları üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir.

Okulda rol model olma toplum nezdinde şiddet ve türevlerini ilgilendiren önemli konularından biridir. Özellikle insan hayatında önemli bir noktada ortaya çıkan bu durumun kontrol edilememesi ve verilecek eğitimlerin, yetersizliği aynı zamanda takibinin yapılamaması toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını tetikleyebilir. Bu konunun dikkate alınması ve kişilerde ortaya çıkan problemin toplum nezdinde refaha ulaşması adına takibinin okul aile ve bakanlık işbirliğiyle çözüme kavuşabilir.

10. Öğrencilere göre toplumdaki şiddetin kaynağı; psikolojik sorunlar

Katılımcılara yöneltilen: “Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı psikolojik sorunlar mıdır?” sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde öğrencilerin hemen hemen

tamamının ruhsal bozukluk, bunalım, sağlıklı düşünememe konusunda hemfikir oldukları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin toplumdaki şiddetin kaynağının aile içi sorunlar olduğuna ilişkin diğer görüşler şu şekilde belirtilmiştir:

- ✓ Özgüven eksikliği,
- ✓ Mutsuzluk hissi,
- ✓ Küçük yaşta yaşadıklarının sonraki zamana etkisi,
- ✓ Empati kuramama,
- ✓ Davranışları kontrol edememe,
- ✓ Hayatın attığı sille,
- ✓ İnsanıktan nasibini almama, belirtilen diğer görüşlerdendir.

Psikolojik sorunları en aza indirmek ya da bitirmek adına verilecek eğitimlerin toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

11. Öğrencilere göre toplumdaki şiddetin kaynağı; toplumsal ve çevresel sorunlar

Katılımcılara yöneltilen: “Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı toplumsal ve çevresel sorunlar mıdır?” sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde öğrencilerin hemen hemen tamamının arkadaş çevresi, üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin toplumdaki şiddetin kaynağının toplumsal ve çevresel sorunlar olduğuna ilişkin diğer görüşler şu şekilde belirtilmiştir.

- ✓ Korna,
- ✓ Sokak hayatı ,
- ✓ Kadınlara şiddet,

- ✓ Okulda siyaset, belirtilen diğer görüşlerdendir.

Toplumsal ve çevresel sorunlar, toplumdaki şiddetin en büyük kaynağı olduğu, bu konuyu en aza indirmek ya da bitirmek adına çeşitli projeler ve etkinliklerle yapılacak çalışmaların toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumsal farkındalığın ve kalkınmanın amacına ulaşabilmesi için, toplumu oluşturan bireylere önemli görevler düşmektedir. Bu nedenle görev ve sorumluluğun bilincindeki bireyi hem hayata hem de eğitime hazırlamada okulun önemi yadsınamaz. Okul sürecinde bireyin hayata hazırlanması söz konusu olduğunda, bireyler olumlu davranışlar kazanabildiği gibi olumsuz davranışlarda kazanabilmektedir. Toplumsal sorun halini alan bu durumun kaynağı belirlenip olası çözüm önerileriyle sorunlar giderilmelidir. Bu sorunların başını şiddet ve mobing çekmektedir. EARGED (2008), tarafından yapılan araştırmada da şiddetin en çok sokak ve okulda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Türküm (2011), yaptığı araştırmada öğrenciler şiddetle en çok okuldan eve dönüş yolunda karşılaşmaktadırlar sonucuna ulaşılmıştır. Özcebe, Çetik ve Üner (2006) araştırmalarında da öğrencilerin şiddeti en fazla okulda olduğunu saptamışlardır. Bulut (2008), de yaptığı araştırmada şiddet olayının büyük bölümünün okul binası içinde yaşandığını saptamıştır. Özgür, Yörükoğlu ve Baysan Arabacı (2011), yaptığı araştırmada da benzer sonuca ulaşılmıştır. Şiddetin toplumsal kaynağına ilişkin farklı tanımlamalar ve gruplamalar toplumsal şiddetin kaynağına ilişkin belirlenen görüşler doğrultusunda incelenmesi önem arz etmektedir. EARGED (2008), tarafından yapılan araştırmada da öğrenciler, şiddeti daha çok sert davranma, kaba söz ve davranışlara muhatap olma olarak algılamışlardır. Tor ve Sargın (2005), tarafından yapılan araştırma bulgusuyla örtüşmektedir. Durmuş ve Gürkan (2005), yaptığı araştırmada Ankara ilindeki lise öğrencileriyle yapılan araştırmada da aynı sonuca ulaşmışlardır. Deveci, Karadağ ve Yılmaz (2008), yaptıkları araştırmada benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Anlaşıldığı üzere şiddetle ilgili daha çok fiziksel şiddeti kapsayan durum vardır.

Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı aile içi sorunlar sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde, öğrencilerin hemen hemen tamamının ailenin eğitimsizliği konusunda hemfikir oldukları tespit edilmiştir. Karabacak ve Kodan Çetinkaya (2015) yaptıkları araştırmada çocukluk ve ergenlik dönemlerinde, aile içi şiddetin meydana geldiği bir ortamda büyüyen bireylerin, şiddet gösterme eğilimine sahip oldukları belirtilmektedir. Arslan (2015), araştırmasında da benzer sonuçlara ulaşmıştır. Haskan (2009) ve Ayan (2007) tarafından yapılan çalışma araştırma bulgusunu desteklemektedir. İbiloğlu (2012), yaptığı araştırmada aile içi şiddetin mağdurları için yıkıcı, tanıkları için travmatik sonuçlarına ulaştığı belirtilmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı ayrımcılık ifade eden sözler sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde, öğrencilerin hemen hemen tamamının bölücülük, ırkçılık ve mezhepçilik tutumları üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı eğitimsizlik sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde, öğrencilerin hemen hemen tamamının bilinçsizlik üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı ekonomik sorunlar sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde, öğrencilerin hemen hemen tamamının maddiyat, işsizlik, maddi açıdan zayıflık üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir. Özgür, vd., (2011), yaptığı araştırmada da benzer sonuca ulaşılmıştır.

Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı ilgi ve saygı görme sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde, öğrencilerin hemen hemen tamamının kendini kanıtlama ve üstünlük kurma konusunda hemfikir oldukları tespit edilmiştir. Kapçı (2004), tarafından yapılan araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. EARGED (2008), tarafından yapılan araştırmada da en çok arkadaşlardan şiddet içerikli davranışlar görülmektedir.

Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı kanun ve ceza yetersizliği sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde, öğrencilerin hemen hemen tamamının cezaların caydırıcılığı, kanunların yetersiz oluşu, kanunları bilmeme tutumları üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı kitle iletişim araçları sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde, öğrencilerin hemen hemen tamamının medyanın olumsuz haberleri, TV (dizi, çizgi) kahramanları, bilgisayar ve bilgisayar oyunları üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir. Özgür, vd., (2011), yaptığı araştırmada da benzer sonuca ulaşılmıştır.

Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı madde bağımlılığı sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde, öğrencilerin hemen hemen tamamının Alkol, uyuşturucu kullanımı durumları üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir. California Student Survey (2001-2002), raporunda şiddetin, madde ve aşırı alkol kullanımı ile ilişkilendirildiği tespit edilmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı okulda rol model olma sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde, öğrencilerin hemen hemen tamamının bölücülük, ırkçılık ve mezhepçilik tutumları üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı psikolojik sorunlar sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde, öğrencilerin hemen hemen tamamının ruhsal bozukluk, bunalım, sağlıklı düşünememe konusunda hemfikir oldukları tespit edilmiştir. Kapçı (2004), Terzi (2007) ve Özgür, vd., (2011), yaptığı araştırmada da benzer sonuca ulaşılmıştır.

Ortaöğretim öğrencilerine göre toplumdaki şiddetin kaynağı toplumsal ve çevresel sorunlar sorusuna ilişkin cevapları incelendiğinde, öğrencilerin hemen hemen tamamının arkadaş çevresi, üzerinde hemfikir oldukları tespit edilmiştir. Bulut (2008), de yaptığı araştırmada şiddet olayının büyük bölümünün kırsal kesimden ziyade, şehir, büyük şehir gibi kalabalık yerleşim yerlerin içinde yaşandığını saptamıştır.

ÖNERİLER

1) Aile içi sorunları en aza indirmek ya da bitirmek adına verilecek eğitimlerin toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

2) Ayrımcılık ifade eden olayların toplum nezdinde şiddeti uyandıran büyük bir problem olduğu bu konuyu en aza indirmek ya da bitirmek adına çeşitli projeler ve etkinliklerle verilecek

eğitimlerin, kardeşlik duygularını ön planda tutacak çalışmaların toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

3) Eğitimsizlik, toplumdaki şiddetin en büyük kaynağı olduğu, bu konuyu en aza indirmek ya da bitirmek adına çeşitli projeler ve etkinliklerle yapılacak çalışmaların toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

4) Ekonomik sorunların, toplumdaki şiddetin en büyük kaynağı olduğu, bu konuyu en aza indirmek ya da bitirmek adına gelir seviye tespitleriyle ailenin durumlarının tespiti için çeşitli projeler ve etkinliklerle yapılacak çalışmaların toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

5) İlgi ve saygı görme adına ailede ve okulda verilecek eğitimlerin toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

6) Kanun ve ceza yetersizliği toplum nezdinde şiddeti önleme adına büyük bir ehemmiyet taşımaktadır. Bu konuyla ilgili çeşitli projeler ve etkinliklerle verilecek seminer ve eğitimlerin toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

7) Kitle iletişim araçları, toplumdaki şiddetin kaynağı olduğu, bu konuyu en aza indirmek ya da bitirmek adına yine aynı kitle iletişim araçlarının bilinçli kullanılması konusunda tespiti için çeşitli projeler ve etkinliklerle yapılacak çalışmaların toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

8) Madde bağımlılığı toplum nezdinde huzuru bozan en önemli sebeplerin başında gelmektedir. Aynı zamanda bu durum şiddeti tetikleme adına büyük bir ehemmiyet taşımaktadır. Bu konuyla ilgili çeşitli projeler ve etkinliklerle verilecek seminer ve eğitimlerin toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

9) Okulda rol model olma toplum nezdinde şiddet ve türevlerini ilgilendiren önemli konularından biridir. Özellikle insan hayatında önemli bir noktada ortaya çıkan bu durumun kontrol edilememesi ve verilecek eğitimlerin, yetersizliği aynı zamanda takibinin yapılamaması toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını tetikleyebilir. Bu konunun dikkate alınması

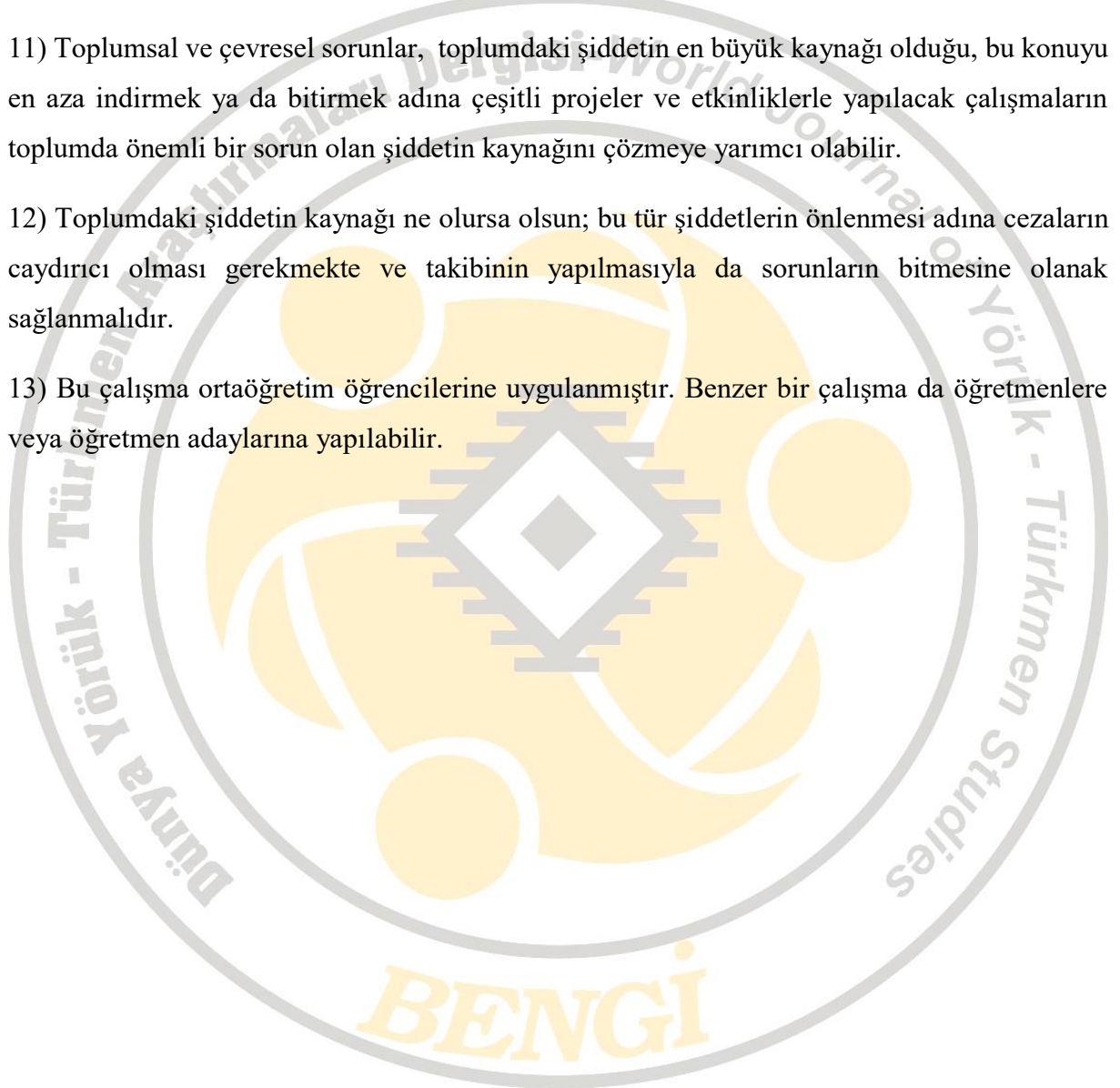
ve kişilerde ortaya çıkan problemin toplum nezdinde refaha ulaşması adına takibinin okul aile ve bakanlık işbirliğiyle çözüme kavuşabilir.

10) Psikolojik sorunları en aza indirmek ya da bitirmek adına verilecek eğitimlerin toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

11) Toplumsal ve çevresel sorunlar, toplumdaki şiddetin en büyük kaynağı olduğu, bu konuyu en aza indirmek ya da bitirmek adına çeşitli projeler ve etkinliklerle yapılacak çalışmaların toplumda önemli bir sorun olan şiddetin kaynağını çözmeye yardımcı olabilir.

12) Toplumdaki şiddetin kaynağı ne olursa olsun; bu tür şiddetlerin önlenmesi adına cezaların caydırıcı olması gerekmekte ve takibinin yapılmasıyla da sorunların bitmesine olanak sağlanmalıdır.

13) Bu çalışma ortaöğretim öğrencilerine uygulanmıştır. Benzer bir çalışma da öğretmenlere veya öğretmen adaylarına yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akbaşı, S., Üredi, L. ve Özmen, G. (2017). Ortaöğretim öğrencilerinin şiddet algılarını incelemeye yönelik bir araştırma (Mersin İli Örneği). *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 2-3. 143-168.

Arslan, Y. (2015). Okullarda yaşanan şiddet olaylarının düzey ve dinamiklerini anlamak: Batman Merkez Örneği / Türkiye. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4-5. 1-17.

Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8-3. 206-214.

Birimoğlu, C. (2012). Gaziantep Üniversitesinin eğitim fakültesi öğrencilerinin şiddete bakış Açıları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Bulut S. (2008). Okullarda görülen öğrenciden öğrenciye yönelik şiddet olaylarının bazı değişkenler açısından arşiv araştırma yöntemiyle incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8-2. 23-38.

Cebeci, S. (2010). *Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri*. İstanbul: Alfa Yayınları.

California Attorney General's Office and Wested. (2004). 9th California Student Survey. <https://www.wested.org/project/california-student-survey-css/> [28.08.2017].

Çakır, M. (2007). İslam hukuku açısından şiddet ve terör olgusu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Çetin, M. ve Alpanık, F. (2012). Yönetici, öğretmen ve öğrencilerin okul içi şiddet algısı ile motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35-35. 105-122.

Deveci, H., Karadağ, R. ve Yılmaz, F. (2008). İlköğretim öğrencilerinin şiddet algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 24-24. 351-368.

Durmuş E. ve Gürkan U. (2005). Lise öğrencilerinde şiddet ve saldırganlık eğilimleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3-12. 253-269.

Haskan, Ö. (2007). Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

İbiloğlu, A. O. (2012). Aile içi şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4-2. 204-222.

Kapçı, E. G. (2004). İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37-1. 1-13.

Kocacık, F. (2001). “Şiddet Olgusu Üzerine”. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Sivas, 2-1. 1-7.

MEB. (2008). *Öğrencilerin Şiddet Algısı*, (EARGED), www.meb.gov.tr. (Erişim Tarihi: 15.03.2016).

Özcebe H., Üner S. ve Çetik H. (2006). Adölesanlarda şiddet davranışları (Üç Lise, Ankara, 2004), Şiddet ve okul: Okul ve çevresinde çocuğa yönelik şiddet ve alınabilecek tedbirler. *Uluslararası Katılımlı Sempozyum Bildiri Özetleri*, İstanbul: Duman Ofset.

Özerkmen, N. (2012). Toplumsal bir olgu olarak şiddet. *Akademik Bakış Dergisi*, 28. 1-19.

Özgür, G., Yörükoğlu, G. ve Baysan-Arabacı, L. (2011). Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2-2. 53-60.

Pehlivan, M. (2008). İstanbul ili Kadıköy ilçesi liselerindeki okul içi şiddet algısı ve şiddete karşı alınan önlemler. *Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.

Terzi, Ş. (2007). Okullarda yaşanan şiddeti önleyici bir yaklaşım: kendini toplama gücü. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 12-12. 73-82.

Tor, H. ve Sargın N. (2005). İlköğretim okullarının ikinci kademesinde okuyan öğrencilerin şiddet hakkındaki görüşleri. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Denizli: 28-30 Eylül 2005, 751-756.

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

Türkmen, A. S. (2011). Okulda şiddet: Problem çözme becerilerine ilişkin algıları ergenleri ne kadar koruyor? *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11-1. 115-132.

BENGI

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

Turizmde Global Etik İlkelerin Uygulanma Düzeyleri: İskenderun Teknik Üniversitesi Örneği

Fatih ÖZDEMİR⁶

Gülfer ÖZER⁷

Özet⁸

Kültürel, ekonomik ve sosyal alanlarda yaşanan değişimler ile teknolojinin hızlı ve sürekli gelişimi ülkeler arasındaki ekonomik sınırları ortadan kaldırmıştır. Bu durumun bir sonucu olarak; üretim faktörleri, turizm, eğitim, teknoloji, toplum ve daha birçok alan sınır ötesi bir özellik kazanmıştır. Bununla birlikte, bireyler arası etkileşimin gün geçtikçe arttığı dünyada, insan gibi yaşamanın zorunluluğu olan ve bulunduğumuz çağda oldukça önemsenen etik kavramı hayatımıza daha çok girmektedir. Dünya Turizm Örgütü, turizmin topluma ve çevreye olumsuz etkilerini azaltarak, dünya turizminin sorumlu ve sürdürülebilir gelişimini bir dizi ilkeye bağlamak amacı ile, 1 Ekim 1999 tarihinde, 10 bölüm 48 madde şeklinde hazırlanmış Turizmde Global Etik İlkeler Bildirgesi'ni kabul etmiştir. Bu araştırmanın amacı; İskenderun Teknik Üniversitesinde Turizm ve Otel İşletmeciliği ile Seyahat İşletmeciliği bölümlerinde lisans düzeyinde eğitim alan öğrencilerin bakış açısı ile, turizm sektöründe global etik ilkelerinin ne derece uygulandığını algılamalarını ortaya koymaktır. Ayrıca geleceğin turizm yöneticileri olan öğrenciler için, turizmde global etik ilkelerin daha bilinir hale gelmesini

---

⁶ İskenderun Teknik Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Bölümü Öğretim Üyesi.

Adres: İskenderun Teknik Üniversitesi Merkez Kampüs, 31200, İskenderun, Hatay, Türkiye

Tel: (0326) 613 56 00, **Faks:** (0326) 641 65 16

E-posta: fatih.ozdemir@iste.edu.tr

⁷ İskenderun Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı.

Adres: İskenderun Teknik Üniversitesi Merkez Kampüs, 31200, İskenderun, Hatay, Türkiye

Tel: (0326) 613 56 00, **Faks:** (0326) 641 65 16

E-posta: gulferozer.sbe17@iste.edu.tr

⁸ Bu makale, 01-03 Kasım 2018 tarihlerinde Mersin'de gerçekleştirilen 1. Uluslararası Mersin Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

sağlamaktır. Araştırma amacı doğrultusunda, verilerin elde edilmesinde yüz yüze anket yöntemi kullanılmış olup, örnekleme yöntemi olarak kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Elde edilen analiz sonuçlarına göre; öğrencilerin %58,6'sı turizmde global etik ilkelerini daha önce hiç duymamıştır. Öğrencilerin, turizm sektöründe en iyi şekilde uygulandığını düşündükleri ilke; “Turizm hareketinde özgürlük” ilkesidir. “Turizm sektöründe çalışanların ve girişimcilerin Hakları” ilkesiyle yaş değişkeni arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. “Ülke ve toplumların refahını arttıran bir faaliyet olarak turizm” ve “Turizm sektöründe çalışanların ve girişimcilerin hakları” ilkeleriyle turizmde global etik ilkeleri daha önceden duymama değişkeni arasında anlamlı farklılıklar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Etik, Turizmde Global Etik İlkeler, Turizm Sektörü.

**Level of Implementation of Global Ethical Principles in Tourism: A Sample of
İskenderun Technical University)**

Abstract

The changes in cultural, economic and social spheres and the rapid and continuous development of technology have eliminated the economic boundaries between countries. As a result of this situation, production factors tourism education technology society and many other areas have acquired a cross-border feature. In addition, the concept of ethics, which has the necessity of living like a human in the world where interactions between individuals is increasing day by day and which is quite important in our age, enters more in our lives. The World Tourism Organization adopted the Global Code of Ethics in Tourism on 1 October 1999, 10 sections, to reduce the negative impact of tourism on society and the environment, and to link the responsible and sustainable development of world tourism to a set of principles. The aim of this study is to reveal the perception of the application of global ethical principles in tourism sector with the point of view of the undergraduate students in Tourism and Hotel Management and Travel Management departments in İskenderun Technical University. In addition, it is to make global ethical principles more known in tourism for students who are tourism managers of the future. In order to obtain the data, face-to-face survey method was used in order to obtain the data, and sampling method was preferred as a sampling method. According to the results of the analysis, 58.6% of the students have never heard of global ethical principles in tourism. The principle of freedom in the tourism movement is the principle that students think best in the tourism sector. It was seen that there were significant differences between the rights of employees and entrepreneurs in tourism sector and age variable. As an activity that enhances the welfare of countries and societies, it has been found that there are significant differences between the principles of the rights of employees and entrepreneurs in tourism and tourism sector and the variables of previously heard and not heard of global ethical principles in tourism.

Key Words: Ethics, Global Ethical Principles in Tourism, Tourism Sector.

GİRİŞ

Kültürel, ekonomik ve sosyal alanlarda yaşanan değişimler ile teknolojinin hızlı ve sürekli gelişimi ülkeler arasındaki ekonomik sınırları ortadan kaldırarak küreselleşmeyi beraberinde getirmiştir (Eröz ve Doğdubay, 2012; Aydın vd., 2016). Bu durumun bir sonucu olarak ise; üretim faktörleri, turizm, eğitim, siyaset, teknoloji, toplum ve daha birçok alan sınır ötesi bir özellik kazanmıştır (Çeken vd., 2009). Bununla birlikte, bireyler arası etkileşimin gün geçtikçe arttığı dünyada, insan gibi yaşamının zorunluluğu olan ve bulunduğumuz çağda gittikçe önem kazanan etik kavramı hayatımıza daha çok girmektedir (Koçoğlu ve Avcı, 2018; Doğdubay ve Karan, 2015; Düz, 2017). Ahlak felsefesi anlamı da taşıyan etik sözcüğü, Yunanca’da “karakter” anlamına gelmekte olan “ethos” kelimesinden Türkçe’ye geçmiştir (Büte, 2011; Ünlüönen ve Arslan, 2012). Etik kavramını; “yarar, iyi, kötü, doğru ve yanlış gibi kavramları inceleyen, bireysel ve grupsal davranış ilişkilerinde neyin iyi, neyin kötü olduğunu belirleyen ahlaki ilkeler, değerler ve standartlar sistemi” şeklinde tanımlamak mümkündür (Olca ve Pehlivan, 2012).

Turizm, yarattığı 3.2 trilyon doların üzerindeki gelir ile oldukça büyük endüstrilerden biri olarak kabul edilebilir (Selim ve Eryiğit, 2016). 2017 yılında Türkiye’yi ziyaret eden yabancı turist sayısı; 31. 410. 034’tür. Turizm hareketlerinin 2016 yılında ülkemize sağladığı gelir ise; 26. 283. 656 TL’dir (www.tursab.org.tr). Ekonomik açıdan bakıldığında turizmin olumlu etkilerinin yanı sıra; ilk etapta görünmeyen, doğaya ve gelecek nesillere olumsuz etkisi, çevre kirliliğine etkisi ve doğal kaynakların tükenmesi gibi olumsuz etkiler, kaynağı çevre olan turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir olması için bir tehdit oluşturmaktadır (Dolmacı ve Bulgan, 2013). Turizm faaliyetlerinin gelişmesi ile birlikte, turizm hareketlerine katılmanın lüks olmaktan çıkarak gereksinim halini alması; sektörün yapısından kaynaklı olan yoğun insan ilişkileri ve çok sayıda müşteriye hizmet sunma, beraberinde etik ile ilgili sorunları da getirmektedir (Akova ve Çalık, 2008). Dünya Turizm Örgütü, turizmin sosyo-kültürel, toplumsal, ekonomik, fiziki, çevresel vb. açıdan olumsuz etkileri azaltıp, yararlarını en üst seviyeye çıkarmak ve dünya turizminin sürdürülebilir gelişimini sağlamak amacı ile 1 Ekim 1999’da 10 bölüm ve 48 maddeden oluşan Turizmde Global Etik İlkeler Bildirgesi’ni kabul etmiştir (ethics.unwto.org). Etik ilkelerin hayata geçirilebilmesi için, ilkelerde söz edilen konuların ve bu ilkelerin genel

etik anlayışı içindeki yerinin turizm alanında faaliyet gösteren tüm kişi ve kuruluşlarca bilinmesi ve benimsenmesi yarar sağlayacaktır (Akan, 2007).

Bu araştırmanın amacı; İskenderun Teknik Üniversitesinde Turizm ve Otel İşletmeciliği ile Seyahat İşletmeciliği bölümlerinde lisans düzeyinde eğitim alan öğrencilerin bakış açısı ile, turizm sektöründe global etik ilkelerinin ne derece uygulandığını algılamalarını ortaya koymaktır. Ayrıca geleceğin turizm yöneticileri olacak olan öğrenciler için, turizmde global etik ilkelerin yaygınlık kazanmasını sağlamaktır. Eksik ya da yanlış uygulanan etik ilkeleri konusunda öneriler geliştirerek, turizm sektöründe etik kavramını tartışmaktadır. İskenderun Teknik Üniversitesi; lisans düzeyinde Turizm ve Otel İşletmeciliği ile Seyahat İşletmeciliği eğitimleri vermekte olup; 2017-2018 eğitim öğretim yılı itibariyle turizm bölümünde 819 aktif öğrenci, seyahat bölümünde ise 467 aktif öğrenci mevcuttur. Her yıl verilen mezun sayısı ve turizm sektöründe staj yapan öğrenci sayısı 100'ün üzerindedir. Bu bağlamda İskenderun Teknik Üniversitesi araştırmaya değer görülmektedir.

1. LİTERATÜR TARAMASI

İlk olarak, 1920'li yıllarda ABD'de bahsedilmeye başlanan etik kavramı, sonrasında Avrupa ülkelerinde ve daha sonra ise 1970'li yıllarda Japonya'da gelişme göstermeye başlamıştır (İyitoğlu, 2012). Etik; insan hareketlerini belirleyen sosyal kurallar bütünüdür (Müezzinoğlu, 2003). Etik kavramı; bireylerin belli amaçlar doğrultusunda oluşturduğu normların bütünü, değeri bilinen ve ortaklaşa oluşturulmuş ölçütler ve değerler anlamına da gelmektedir (Kuçuradi, 2003). TDK (2018) ise etik kavramı için; “Çeşitli meslek kollarında tarafların uyması ya da kaçınması gereken davranışların tümü” ve “Ahlaki, ahlak ile ilgili” tanımlamaları yapmıştır (www.tdk.org.tr). Schafer (2009) tarafından; insanların hangi davranışları gerçekleştirmeleri, hangi davranışları gerçekleştirmemeleri gerektiğini ifade eden kurallar bütünü olarak değerlendirilen etik kavramı, Webber (2007) tarafından; örgütteki bireyler, ilişkiler, faaliyetler ve çıktılar etrafında oluşan ortak algı olarak tanımlanmaktadır (Ekiztepe, 2011).

Hizmet sektörü alanında ön sıralarda yerini alan turizm sektöründe, küresel ölçekli turizm hareketleri gün geçtikçe artmaktadır. Buna bağlı olarak, konaklama işletmeleri, yiyecek içecek işletmeleri, ulaştırma işletmeleri, eğlence hizmetleri gibi işletmelerde de iş yoğunluğu artmakta ve çeşitli etik problemleriyle karşı karşıya kalılabilmektedir (İpar ve Esmer, 2018; Aydın vd., 2016). Turizm işletmelerinde, etik ilkelerine uymayan davranışlar; işletmeye olan güvenin yitirilmesine, iletişimin zarar görmesine, işletmeye bağlılığın ortadan kalkmasına ve işletmenin imajının zedelenmesine sebep olmaktadır (Uçkun vd., 2004). Turizm sektöründe farklı çıkar sahipleri bulunmaktadır. Bu durum turizmin sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel boyutları ile birlikte pek çok karmaşık etkiye sebep olabilmektedir (Arslan, 2011). Bu bağlamda turizm sektörünün, bazı standart ve kontrollere ihtiyaç duyduğu açıktır (Demirçivi, 2013). Bunun yanı sıra; turizmin; kültürel çevre, doğal çevre, turistler ve çalışanlar ile ilişkisi turizmin gelişmesi ve ekonomik yararlar sağlaması ile bağlantılı olduğunu söylemek mümkündür. Bu unsurlara yönelik davranışlar etik değil ise turizmin sürdürülebilirliğinden ve ekonomik yararlarından söz etmek mümkün değildir (Kozak ve Aslan, 2005). Bu gelişmeler turizm araştırmacılarının, etik ile turizm kavramlarını birbiriyle ilişkilendirilmesine sebep olmuştur (Fennel, 2000; akt. Aslan ve Kozak, 2008). Dünya Turizm Örgütü, turizmin toplum ve çevre üzerinde yaratmış olduğu olumsuz etkileri azaltmak ve dünya turizminin sorumlu ve sürdürülebilir gelişimini sağlamak amacı ile, 1 Ekim 1999 yılında, 10 bölüm 48 madde şeklinde hazırlanmış olan Turizmde Global Etik İlkeler Bildirgesi'ni kabul etmiştir (<http://ethics.unwto.org>). Bildirgede bulunan maddelerde; “turizmin toplumlararası karşılıklı anlayışa katkısı”, “turizmin bireysel ve toplumsal tatmin aracı olarak turizm”, “sürdürülebilir gelişmenin unsuru olarak turizm”, “kültürel mirası kullanan ve zenginleştiren unsur olarak turizm”, “ülke ve toplumların refahını arttıran bir faaliyet olarak turizm”, “turizmin geliştirilmesinde tarafların yükümlülükleri”, “turizme katılma hakkı”, “turizm hareketinde özgürlük”, “turizm sektöründe çalışanların ve girişimcilerin hakları” ve “turizmde global etik ilkelerinin uygulanması” konuları üzerinde durulmuştur (<http://ethics.unwto.org>).

Geleceğin turizm yöneticileri olan ve Turizmde Global Etik İlkelerini bilmeyen turizm öğrencilerinin bu ilkeleri uygulaması veya değerlendirmesi mümkün olmamaktadır. Bunun yanı sıra etik ilkelerin dikkate alınmaması gibi bir büyük sorun da söz konusu olabilmektedir.

Bu bağlamda turizm öğrencilerinin turizmde global etik ilkelerini öğrenmeleri oldukça önemlidir (Koçoğlu ve Avcı, 2018).

Kozak ve Aslan'ın (2008) turizm bölümünde öğrenim görmekte olan öğrencilerin, çalışma hayatında karşılaşılabilecekleri durumlara ilişkin etik değerlendirmelerini belirlemek amacı ile 420 öğrenci üzerinde anket yöntemi kullanarak yürüttükleri çalışmada; öğrencilerin, çevre ve sosyo-kültürel ilişkilerini konu alan senaryoları, pazarlama ve çalışan ilişkilerini konu alan senaryolara kıyasla daha etik değerlendirdikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Akova (2008) turizm bölümünde lisans ve ön lisans düzeyinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin çalışma hayatında karşılaştıkları etik dışı uygulamaları nasıl algıladıklarını belirleme amacı ile Sakarya Üniversitesi Sapanca Meslek Yüksekokulu Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik programı öğrencileri üzerinde anket yöntemi kullanarak yürüttüğü çalışmada; öğrencilerin turizm sektöründe yaşanan etik olmayan olayları onaylamadıklarını, müşterilerin hassas oldukları etik olmayan davranışlarda esnek davranabileceklerini tespit etmiştir.

Yirik ve Ekici'nin (2014) medikal turizmde yaşanan etik sorunlarını tespit etmek amacı ile Akdeniz Bölgesi'nde sağlık turizmi alanında faaliyette bulunan Sivil toplum örgütleri temsilcileri ile yüz yüze görüşme metodunu kullanarak yürüttükleri çalışmada; hastaların tedavi uygulamaları hakkında yeteri kadar bilgilendirilmemeleri konusunda, yerel halkın sağlık turizmi imkanlarına ulaşmalarında, ticari amaçlar uğruna gereksiz ve yanlış tedavi uygulamalarında, fiyat politikasında, inanç yönünden hassas olan hastalara karşı mahremiyet konusunda ve devletin yasal düzenlemelerinde etik sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Doğdubay ve Karan'ın (2015) yiyecek içecek alanında faaliyette bulunan işletmelerde etik olmayan davranışlar ve etik uygulamalarının işletmeler yönünden sonuçlarını SWOT analizi ile inceledikleri çalışmada; yiyecek içecek işletmelerinin faaliyette bulunurken etik davranışları işletme açısından bir maliyet yaratsa da uzun vadede işletmenin karını yükselttiği, rekabet avantajı sağladığı bununla birlikte işletmeler sosyal sorumluluklarını yerine getirdikleri için olumlu bir imaj yarattığı sonucuna ulaşmışlardır.

İyitoğlu (2015) ön lisans turizm öğrencilerinin iş etiği algılarının ortaya konulması amacı ile otel, seyahat ve rehberlik olmak üzere 3 farklı ön lisans programında öğrenim gören 254 öğrenci

üzerinde anket yöntemi kullanarak yürüttüğü çalışmasında; öğrenciler, çalışanları etik dışı davranışlara yönelten sebeplerin başında yöneticileri ve müşterileri görürken; çalışanların etik dışı davranmasını önleyen etmenlerin başında ise karakter ve tecrübe olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Düz (2017) turist rehberliği mesleğinde etik ilkelerinin belirlenmesi amacı ile, 11 turist rehberi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirerek yürüttüğü çalışmasının sonucunda; mesleki etik ilkelerinin 3 başlık altında toplandığını, bunların; mesleki sorumluluklar, rehberlerle ilişkiler ve turist ve paydaşlarla ilişkiler olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Koçoğlu ve Avcı (2018) lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin turizmde global etik kodların uygulanma düzeylerini algılamalarının belirlenmesi amacı ile Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesinde öğrenim gören lisans öğrencilerine anket yöntemi uygulayarak yürüttükleri çalışmanın sonucunda; en fazla uygulanan etik ilkesinin Turizm Hareketinde Özgürlük” olduğu en az uygulanan etik ilkesinin ise; “Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları” olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı; İskenderun Teknik Üniversitesi’nde Turizm ve Otel İşletmeciliği ile Seyahat İşletmeciliği bölümlerinde lisans eğitimi alan öğrencilerin, global etik ilkelerinin turizm sektöründe ne düzeyde uygulandığını algılamalarını ortaya koymaktır. Ayrıca geleceğin turizm yöneticileri olacak olan öğrenciler için, turizmde global etik ilkelerin yaygınlık kazanmasını sağlamaktır. Bunun yanı sıra bu etik kuralları uygulayacak olan turizm ve seyahat eğitimi alan öğrencilerin, bu konunun önemine varmasıdır.

3. YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İskenderun Teknik Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'na kayıtlı aktif ve ders kaydını yapmış olan Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü öğrencileri ile Seyahat İşletmeciliği Bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. 2017-2018 eğitim öğretim yılı itibari ile iki bölüme aktif olarak devam eden ve ders kaydını yapmış olan öğrenci sayısı 707'dir. Ankete katılan öğrenci sayısı 260'dır. Ancak hatalı ve eksik doldurulan 40 anket formu çalışma dışı bırakılıp, 220 anket formu ile analizler gerçekleştirilmiştir. Anketler, her iki bölümde de gönüllülük esasına göre yapılmıştır.

Araç

Araştırma amacı doğrultusunda, verilerin elde edilmesinde yüz yüze anket yöntemi kullanılmış olup, örnekleme yöntemi olarak kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırma kapsamında kullanılan anket formunun ön test uygulaması 50 kişi üzerinde gerçekleştirilmiş olup, ön test uygulaması sonucunda gerekli görülen düzeltmeler yapıldıktan sonra anket formunun nihai hali elde edilmiştir. Verilerin elde edilmesinde kullanılan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özellikleri ile ilgili sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise; Turizmde Global Etik İlkeleri 5'li likert ölçeği kullanılarak yöneltilmiştir (1: Kesinlikle Katılmıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum). Anket formu, Dünya Turizm Örgütü'nün 1 Ekim 1999 yılında kabul ettiği Turizmde Global Etik İlkeler Bildirgesi'ndeki 10 bölümden oluşan toplam 48 madde temel alınarak (www.ethics.unwto.org) Koçoğlu ve Avcı'nın (2018) çalışmasından geliştirilmiştir. Uygulama çalışması 2018 yılının Nisan ayı içerisinde 1 hafta boyunca devam etmiştir.

4. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizi için SPSS 22.0 (Statistical Programme for Social Sciences / Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) programı kullanılmıştır. Analizlerde parametrik testler kullanılmıştır.

Verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri +1,5 ile -1,5 arasında bulunduğundan verilerin normal dağıldığı söylenebilir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Analizlerde Frekans Testi (Frequencies), Bağımsız Örneklem T Testi kullanılmıştır. Araştırmada α değeri 0,05 olarak alınmıştır.

5. BULGULAR

Tablo 1. Turizmde Global Etik İlkeleri Önermelerinin Güvenilirliği

Faktörler	Madde Sayısı	Alpha Değeri
Turizmde Global Etik İlkeleri Önermeleri	48	0,945

Alfa değeri 0 ile 1 arası değerler alır ve kabul edilebilir bir değer en az 0,7 olması arzu edilir (Coşkun vd., 2015). Bu durumda ölçeğin içsel tutarlılığa sahip olduğu ve ölçek soruları arasında mükemmel yakın bir uyum olduğu ifade edilebilir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Kişisel Özellikler	Frekans	Yüzde
Bölüm		
Turizm	151	68,6
Seyahat	69	31,4
Toplam	220	100,0
Cinsiyet		
Kadın	66	30,0

Erkek	154	70,0
Toplam	220	100,0
Yaş		
17-22	122	55,5
23 ve üzeri	98	44,5
Toplam	220	100,0

Turizmde global etik ilkelerini daha önce duydunuz mu?

Evet	91	41,4
Hayır	129	58,6
Toplam	220	100,0

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılanların %68,6’sı turizm bölümünde öğrenim görmekte, %70’i erkek, %55,5’i 17-22 yaş aralığında ve %58,6’sı turizmde global etik ilkelerini daha önce hiç duymadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 3. Turizmde Global Etik İlkelerinin Boyutlarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapmalar

Turizmde Global Etik İlkelerinin Boyutları	Ortalama	Standart Sapma
Turizm Hareketinde Özgürlük	3,75	,68422
Kültürel Mirası Kullanan ve Zenginleştiren Unsur Olarak Turizm	3,68	,78473

Turizmde Global Etik İlkelerinin Uygulanması	3,68	,82869
Turizmin Toplumlararası Karşılıklı Anlayışa Katkısı	3,67	,74577
Turizmin Geliştirilmesinde Tarafların Yükümlülükleri	3,65	,68515
Turizme Katılma Hakkı	3,59	,76975
Turizmin Bireysel ve Kolektif Yönleri	3,58	,67954
Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları	3,56	,76114
Ülke ve Toplumların Refahını Arttıran Bir Faaliyet Olarak Turizm	3,53	,76428
Sürdürülebilir Gelişmenin Unsuru Olarak Turizm	3,29	,82658

Tablo 3’te Turizmde Global Etik İlkelerinin 10 boyutunun ortalamaları ve standart sapmaları yer almaktadır. Bu ortalamalara göre; turizm ve seyahat öğrencilerinin en fazla uygulandığını düşündükleri ilk 3 boyut sırası ile; “Turizmde Global Etik İlkelerinin Uygulanması”, “Sürdürülebilir Gelişmenin Unsuru Olarak Turizm” ve “Kültürel Mirası Kullanan ve Zenginleştiren Unsur Olarak Turizm” dir. Buna göre öğrencilerin bakış açısı ile; etik ilkelerin uygulanması için tarafların üstlerine düşenleri yaptıkları, sürdürülebilir turizm adına doğal çevrenin korunduğu, kaynak tasarrufunun sağlandığı ve ihtiyaçlar karşılanırken gelecek nesillerin dikkate alındığı söylenebilir. Buna ek olarak; turizmin, müzeler, anıtlar gibi tarihi kalıntıların korunmasına ve geliştirilmesine katkı sağladığı söylenebilir. Yine söz konusu öğrencilerin en az uygulandığını düşündükleri ilk 3 boyut ise sırası ile; “Turizmin Bireysel ve Kolektif Yönleri”, “Turizm Hareketinde Özgürlük” ve “Turizmin Geliştirilmesinde Tarafların Yükümlülükleri” dir. Buna göre öğrencilerin bakış açısı ile; turizm faaliyetlerinin yeteri kadar kendini eğitime amaçlı gerçekleştirilmediği ve teşvikinin de yapılmadığı, turistlerin kendi para birimlerini yeterince rahat bir şekilde kullanamadıkları, turistlere uygulanan vize, sağlık ve gümrük işlemlerinin yeterince basit olmadığı, basın özellikle turizm basınının, dünyadaki turizm hareketlerini değiştirecek olaylara ilişkin doğru bilgi vermediği söylenebilir.

Tablo 4. Turizmde Global Etik İlkeleri Boyutlarının Yaş Değişkenine Göre T Testi Sonuçları

Turizmde Global Etik İlkeleri Boyutları	Yaş	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Bağımsız Örneklem T Testi	
					t	p
Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları	17-22	122	3,66	,70986	2,065	0,04
	23 ve üzeri	98	3,45	,80846		

Araştırmaya katılanların yaş değişkenine göre, Turizmde Global Etik İlkeleri boyutlarını değerlendirmelerine ilişkin Bağımsız Örneklem T Testi sonuçları incelendiğinde anlamlı şekilde farklılaşma tespit edilmiştir. Tablo 5. incelendiğinde, “Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları” boyutuna, 17-22 yaş grubunun 23 ve üzeri yaş grubuna kıyasla ülkemizde daha fazla uygulandığını düşündükleri söylenebilir.

Tablo 5. Turizmde Global Etik İlkeleri Alt Boyutlarının Turizmde Global Etik İlkelerini Daha Önce Duyup Duymama Değişkenine Göre T Testi Sonuçları

Turizmde Global Etik İlkeleri Boyutları	Turizmde Global Etik İlkelerini Daha Önce Duydunuz Mu?	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Bağımsız Örneklem T Testi	
					t	p
“Ülke ve Toplumların Refahını Arttıran Bir Faaliyet Olarak Turizm”	Evet	91	3,38	,83688	-	0,01
	Hayır	129	3,64	,69224		
“Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları”	Evet	91	3,42	,79043	-	0,02
	Hayır	129	3,66	,72648		

Araştırmaya katılanların turizmde global etik ilkelerini daha önce duyup duymama değişkenine göre, Turizmde Global Etik İlkeleri boyutlarını değerlendirmelerine ilişkin

Bağımsız Örneklem T Testi sonuçları incelendiğinde anlamlı şekilde farklılaşmalar tespit edilmiştir. Tablo 6. incelendiğinde, “Ülke Toplumların Refahını Arttıran Bir Faaliyet Olarak Turizm” ve “Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları” boyutlarına, turizmde global etik ilkelerini daha önce hiç duymayanlar duyanlara kıyasla ülkemizde daha fazla uygulandığını düşündükleri söylenebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Turizmde global etik ilkelerine genel olarak bakıldığında; uluslararası barışa katkı sağlaması, halkın refahını arttırmak ve toplumsal ve ekonomik kalkınmaya destek olmak için önemlidir. Aynı ilkelerin turizmin doğal ve kültürel miraslar üzerinde yarattığı olumsuz etkiyi en aza indirerek sürdürülebilir kalkınmayı ve toplum üzerindeki olumlu etkilerini en üst seviyeye çıkarmak hedeflenmiştir. Bu bağlamda turizmde global etik ilkelerine herkesin ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra; turizmde global etik ilkelerinin gerektiği gibi uygulandığı belirsizdir. Bu bağlamda yapılan bu araştırma turizm ve seyahat eğitimi alan öğrencilerin turizmde global etik ilkelerinin ülkemizde uygulanmasını ne seviyede algıladıklarını değerlendirmek üzere yapılmıştır.

İskenderun Teknik Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu’nda öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılmış olan bu araştırmanın sonucunda öğrencilerin, Turizmde Global Etik İlkelerinin ülkemizde uygulandığına genel olarak katıldıkları görülmüştür. Bunun yanı sıra; öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun Turizmde Global Etik İlkelerini daha önce duymadıkları tespit edilmiştir.

Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde; %68,6’sı turizm bölümünde öğrenim görmekte olup, %70’i erkek, %55,5’i 17-22 yaş grubunda ve %58,6’sı Turizmde Global Etik İlkelerini daha önce duymamıştır. Bu bağlamda Turizmde Global Etik İlkelerini duymayan öğrenciler için bir farkındalık yaratıldığı söylenebilir. Katılımcıların demografik özellikleri ile Turizmde Global Etik İlkeleri faktörlerine Bağımsız Örneklem T Testi uygulanmıştır. Bu analizler sonucunda; yaş ve Turizmde Global Etik İlkeleri daha önceden duyup duymama değişkenleri ile ilgili anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra; Turizmde Global

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

Etik İlkelerinin ülkemizde yeterince uygulandığını düşünenler kadar yeterince uygulandığını düşünmeyenlerin de olduğu ortaya çıkmıştır. Turizm ve seyahat öğrencilerinin büyük çoğunluğu Turizmde Global Etik İlkelerini daha önce hiç duymamıştır. Bu bağlamda etik ilkeleri için daha fazla farkındalık yaratılması gerekmektedir. Geleceğin turizm yöneticileri olacak olan turizm ve seyahat öğrencilerinin bilmedikleri etik ilkelerine uygun davranılması beklenemez.

Bu araştırma İskenderun Teknik Üniversitesi ile yapıldığı için diğer üniversitelere genellenemez. Bu araştırmanın daha geniş katılımcı kitlesi ile farklı üniversitelerdeki turizm ve seyahat bölümü öğrencileri ile tekrar edilmesi, geleceğin turizm yöneticileri olacak olan bireylerin bu konuda daha bilinçli olmasına katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

(<http://ethics.unwto.org>) Erişim Tarihi: 10.04.2018.

(<http://www2.unwto.org/>) Erişim Tarihi: 10.04.2018.

(www.tdk.org.tr) Erişim Tarihi: 12.04.2018.

(www.tursab.org.tr) Erişim Tarihi: 06.10.2018.

Akan, P. (2007). Uygulama Açısından İş Etiği Kuralları ve Evrensel Turizm Etiği İlkeleri. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 7-20.

Akova, O., Çalık, İ. (2008). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Etik Algılamaları Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 1-13.

Arslan, E. (2011). *Otel işletmelerinde çalışanların paraya olan tutumunun mesleki etik değerler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), (www.tez.yok.gov.tr) Erişim Tarihi: 12.04.2018, (Tez No: 290747).

Aslan, A., Kozak, M. (2008). Turizmde Gelişme ve Etik Sorunları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. (www.researchgate.net) Erişim Tarihi: 12.04.2018.

Aydın, E., Şimşek, A., Çilesiz, E. (2016). Potansiyel İş Gücü Olarak Turizm Öğrencilerinin Etik Eğilimlerinin Belirlenmesi: Atatürk Üniversitesi Turizm Fakültesine Yönelik Bir Uygulama. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 5(2), 20-42.

Büte, M. (2011). Etik İklim, Örgütsel Güven ve Bireysel Performans Arasındaki İlişki. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(1), 171-192.

Coşkun, R., Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*, Sakarya: Sakarya Kitapevi.

Çeken, H., Dalgın, T., Karadağ, L. (2012). Küreselleşme Ve Uluslararası Turizm Arasındaki İlişki. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(22).

- Demirçivi, B., M. (2013). *Turizmde küresel etik kodları: Seyahat acentesi yönetici görüşlerinin değerlendirilmesi*. (Doktora Tezi), (www.tez.yok.gov.tr.) Erişim Tarihi: 12.04.2018, (Tez No: 333518).
- Doğdubay, M., Karan., İ. (2015). Yiyecek İçecek İşletmelerinde Etik Uygulamaların Swot Analizi İle Değerlendirilmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3(4), 24-32.
- Dolmacı, N., Bulgan, G. (2013). Turizm Etiği Kapsamında Çevresel Duyarlılık. *Journal of Yasar University*, 29(9), 4853-4871.
- Düz, B. (2017). Turist Rehberliğinde Meslek Etiği İlkelerinin Faydacı Etik Yaklaşımı İle Belirlenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1639-1661.
- Ekiztepe, B. (2011). *Konaklama İşletmelerinde Etik İklimi, Örgütsel Adalet ve Örgütsel Bağlılık İlişkisi*. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla (Yüksek Lisans Tezi) (www.tez.yok.gov.tr) Erişim Tarihi: 12.04.2018, (Tez No: 308765).
- Eröz, S., S., Doğdubay, M. (2012). Turistik Ürün Tercihinde Sosyal Medyanın Rolü ve Etik İlişkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27(1), 133-157.
- Fennel, D., A. (2000). Tourism and Applied Ethics. *Tourism Recreation Research*, 25(1), 59-69.
- İpar, M., S., Esmer, Y. (2018). Turizm İşletmelerinde Etik Uygulamaların Önemi: Kavramsal Bir Araştırma. 14. Ulusal İşletmecilik Kongresi, 474-479.
- İyitoğlu, V. (2012). Turizm Öğrencilerinin Turizm İşletmelerinde İş Etiği Algıları: Farklı Önlisans Turizm Programlarında Bir Kıyaslama. (www.researchgate.net) Erişim Tarihi: 26.04.2018.
- Koçoğlu, C., M., Avcı, M. (2018). Turizmde Küresel Etik Kodların Uygulanma Düzeyleri: Turizm Eğitimi Alan Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 539-553.
- Kozak, M, Aslan, A. (2005). Turizmde Gelişme ve Etik Sorunları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Geleneksel Turizm Paneli, Nevşehir.

Kuçuradi, İ. (2003). Etik ve “Etikler”. *Türkiye Mühendislik Haberleri*, (423), 7-9.

Müezzinoğlu, A. (2003). Bilim ve Etik. *Türk İdare Dergisi*, (438).

Olçay, A., Pehlivan, N. (2012). Öğrencilerin Turizm İşletmelerinde Etik Dersine Olan Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Analizi. II. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi, 29-40.

Selim, S., Eryiğit, P. (2016). Türkiye ve AB 27 Ülkelerinde Turizm Gelirlerini Belirleyen Faktörler: Panel Veri Analizi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 85-94.

Shafer, W., E. (2009). Ethical Climate, Organizational-Professional Conflict and Organizational Commitment A Study of Chinese Auditors. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 22(7), 1087-1110.

Tabachnick, B., G., Fidell, L., S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson, Boston.

Uçkun, C., G., Uçkun, S., Latif, H. (2004). *Turizmde etik*, Sakarya: Sakarya Kitabevi.

Ünlüönen, K., Arslan, E. (2012). Otel İşletmelerinde Çalışanların Paraya Olan Tutumunun Mesleki Etik Değerler Açısından İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(40), 173-187.

Webber, S. (2007). Ethical Climate Typology and Questionnaire: A Discussion of Instrument Modifications. *The Journal of Academic Librarianship*, 33(5), 567-580.

Yirik, Ş., Ekici, R. (2014). Medikal Turizm Kapsamında Yaşanan Genel Etik Problemler ve Bölge Pazarında Yaratmış Olduğu Olumsuzluklar (Akdeniz Bölgesi Örneği).

(www.researchgate.net) Erişim Tarihi: 26.04.2018

BENGI

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

Mutluluk ve Tüketim Arasındaki İlişki: Mersin Üniversitesi İ.İ.B.F. Öğrencileri Örneği

Erkan AKTAŞ⁹

Şahin NAS¹⁰

Eren Can GÜRBÜZ¹¹

Özet

İktisat biliminde tüketim ve mutluluk arasındaki ilişki önemli bir çalışma alanı haline gelmiştir. Bu sebeple çalışmanın amacı Mersin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerine yönelik tüketim kalıpları ve mutluluk arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmada Oxford Mutluluk Ölçeği (OMÖ) anketi kullanılarak 286 öğrenciyle görüşme yapılmıştır. Anketlerden elde edilen veriler sıralı probit (ordered probit) model yöntemiyle analiz edilmiştir. Analizin sonucunda elde edilen bulgulara göre öğrencilerin harcamaları ve mutluluk arasında bir ilişki olmadığı tahmin edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Davranışsal İktisat, Mutluluk, Tüketim, Sıralı Probit, Mersin Üniversitesi.

---

⁹ Doç. Dr. Mersin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Mersin-Türkiye, aktaserkan@gmail.com.

¹⁰ Arş. Gör. Mersin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Mersin-Türkiye, sahinnass@gmail.com, snas@mersin.edu.tr.

¹¹ Arş. Gör. Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Kayseri-Türkiye, ecangurbuz@gmail.com.

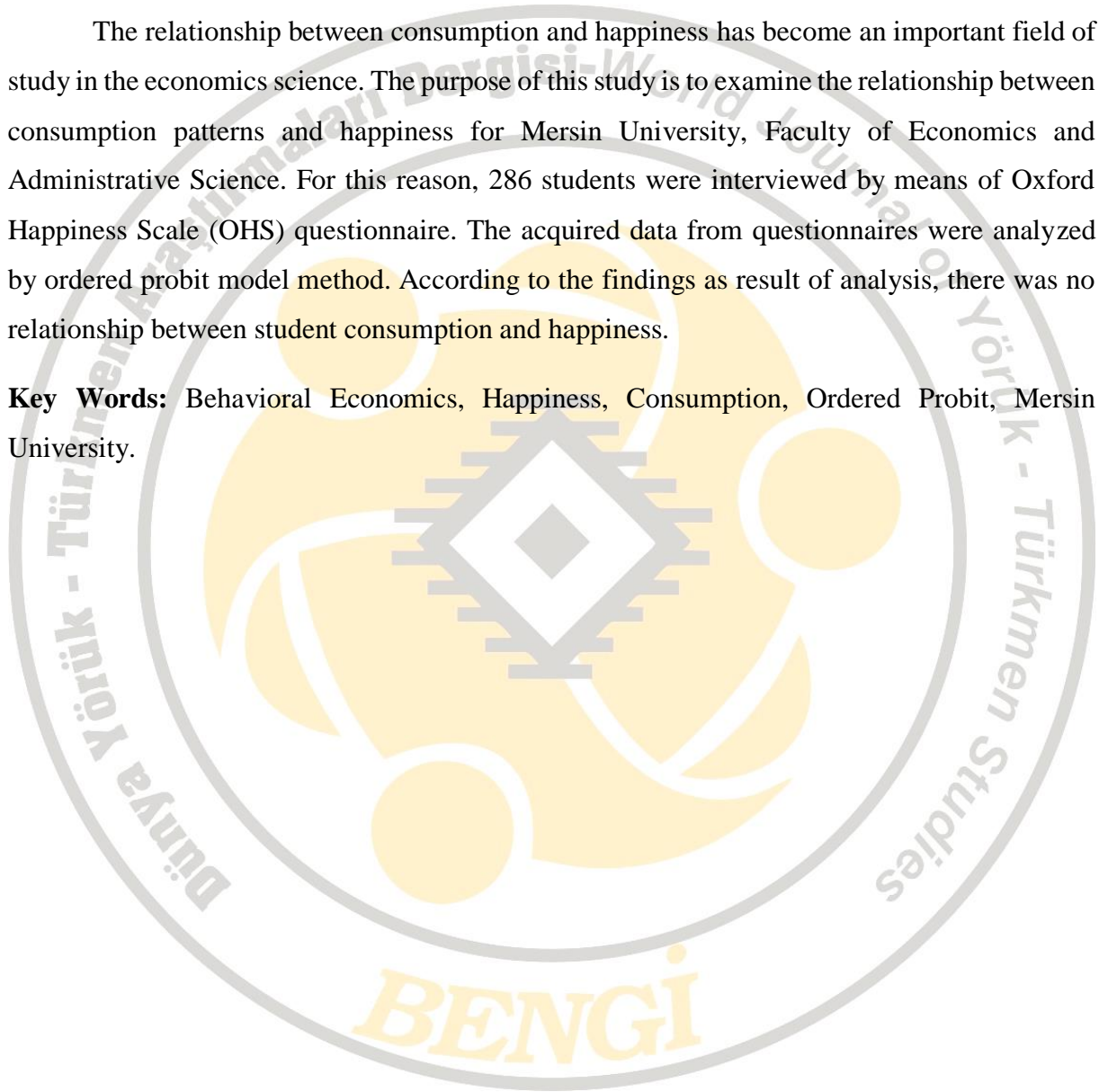

The Relationship Consumption and Happiness: The Case of Mersin University F.E.A.S.

Abstract

The relationship between consumption and happiness has become an important field of study in the economics science. The purpose of this study is to examine the relationship between consumption patterns and happiness for Mersin University, Faculty of Economics and Administrative Science. For this reason, 286 students were interviewed by means of Oxford Happiness Scale (OHS) questionnaire. The acquired data from questionnaires were analyzed by ordered probit model method. According to the findings as result of analysis, there was no relationship between student consumption and happiness.

Key Words: Behavioral Economics, Happiness, Consumption, Ordered Probit, Mersin University.

GİRİŞ

İktisat literatürüne hâkim ana akım teoriler bazı varsayımlar üzerine kurulmaktadır. Bu varsayımlar aracılığıyla ana akım teoriler bir takım politika önerilerinde bulunmaktadır (Bocutoğlu, 2014:1). Bu bağlamda, özellikle neo-klasik iktisadi düşüncenin öne çıkan önemli bir varsayımı rasyonellik kavramıdır. Bu varsayıma göre bireyler (homoeconomicus) rasyoneldir ve rasyonel bir şekilde karar alır. Rasyonalizm tüketim açısından değerlendirilirse, rasyonel bireylerin yani en iyi alım-satım işlemi kararına sahip bireylerin, tüketim miktarı (tüketim sepetinde bulunan mal ve hizmet miktarı) arttıkça toplam faydası yani mutluluk düzeyinin arttığı varsayılmaktadır (Hatipoğlu, 2012: 5). Bu anlamda neo-klasik iktisatçılar, insan ile mal ve hizmet (tüketim) arasındaki ilişkinin fayda ile oluştuğunu ifade etmektedirler. Bu açıdan özellikle neo-klasik iktisadi düşünceye göre fayda kavramı iktisadi düşüncede önem taşımaktadır (Savaş, 2000: 516-518).

Tüketici davranışları yaklaşımında fayda; mal ve hizmet tüketiminin pozitif bir fonksiyondur. Fayda yani diğer bir tanımıyla mutluluk bireyin tüketim miktarının artması ile artmaktadır. Çalışmada hedonik tüketimin, mal ve hizmetler karşısındaki heyecan verici durumunu ifade eden tavrına karşın fayda, tüketilen miktar ile ilişkili olarak ifade edilmektedir (Kükreler, 2011: 80). Dolayısıyla bireyler mutluluk seviyelerini maksimize etmek için tüketim ve tüketim yapmama arasında tercih yapmaktadır (Jevons, 1965: 11). Smith'e göre ise mutluluk, tüketimin aksine dinginlikte bulunmaktadır. Bu açıdan Smith'e göre bireyler daha fazla tüketim yaptıklarında üç değerli özelliği unutmaktadırlar. Bunlar; sakin yaşama biçimi, genel sosyal refah ve ihtiyatlılıktır. Bu üç özelliğin sürekli olarak yok sayılması durumunda ekonomik aktivitelerin yavaşlayabileceği ileri sürülmektedir (Busch, 2008: 66-67).

İktisadi düşünceye göre değerlendirildiğinde, bireylerin hoş bir içsel deneyimi, mutluluk anlayışına benzeyen soyut bir ruh hali olarak tatmini ve faydayı maksimize etmeye çalıştıkları varsayılır. İktisadi faaliyetlerin amacı pozitif tatmine yönelik bir ruh hali olarak görülmüştür. Bu anlamda Bentham; zevk, mutluluk ve faydayı aynı anlamda kullanmaktadır ve mutluluğu bireylerin sürekli olarak daha fazla tatmin için yapılan çaba olarak ifade etmektedir (Burns, 2005: 46). Bu tanıma göre faydacılar, mutluluk ile zevki ilişkili hale getirerek büyük ölçüde

duyusal olan öznel arzuların tatminini yüce bir iyilik amacıyla kutsallaştırmaya çalışmışlardır. Ancak mutluluk terimi, Aristo'dan beri klasik felsefede nihai bir iyi oluş halini ifade etmektedir (Weisskopf, 1996: 62-88).

Tüketmek, bir mal veya hizmetin varlığını gerçekten veya manen yok etmektir. Mal ve hizmetler yenilerek (tüketilerek) veya eskitilerek fiziksel olarak yok olmakta veya çekiciliğini yitirmektedir. Belirli bir miktar tüketimden sonra mal ve hizmetler artık tüketicide istek uyandırmaz hale gelir ve bireylerin ihtiyaçlarını ve arzularını tatmin etme kapasitelerini kaybeder. Bu süreç sonunda mal ve hizmetler tüketim için uygunsuz hale gelir. Tüketme eyleminin sonucunda bireylerin tatmin olma durumunu daha ileriye taşıma maksadıyla bireylerin daha fazla tüketmesi için yeni bir psikolojik yaklaşım ve/veya bir tür iktisadi güdü tarafından tüketime yönlendirilmesi ve bireylerin tüketim halinin devam edebilmesi için sürekli olarak cezp edici yeni isteklere maruz bırakılması gerekmektedir. Tatmini arttırmak amacıyla mal ve hizmetlerin sembollerle veya ilgi uyandıran reklam yöntemlerinin kullanılmasıyla bireylerin tüketim güdüleri canlı tutulmakta ve bireylerin özellikle iktisadi tüketim tercihleri yönlendirilmektedir. Ancak firmaların tüketimi arttırmaya yönelik çabaları yani bireylerin, kullanılan sembol veya nesnelere çekici gelmesi nedeniyle daha yüksek tüketim eğilimine sahip olması ve yüksek fiyatları ödemeye razı gelmesi "rasyonel birey (homoeconomics)" varsayımına pek uymamaktadır. Bu nedenle tüketimdeki bu rasyonel dışı faaliyetler sadece bolluğun değil, nesnel doğruya ve ortak faydaya ilişkin tüm kalıntıları ortadan kaldırarak bireyi değer yoksunluğuna iten biçimselci fayda ve refah kuramının bir sonucudur (Bauman, 1999: 39-43 ve Weisskopf, 1996: 94).

Verilen tanımlar ve firmaların maksimum kâr elde etme maksatlı çabaları sonucunda bireylerin tüketim davranışları ve mutluluk arasındaki ilişki analize dâhil edildiğinde karşımıza mutluluk ekonomisi çıkmaktadır. Mutluluk ekonomisi ise davranışsal iktisadın bir alt disiplini olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda mutluluk ekonomisi, tüketim ve/veya gelirin yanı sıra çeşitli demografik faktörlerin bireylerin mutluluğu üzerindeki etkisini analiz eder (Eser ve Tiogonbaeva, 2011: 288, Rojas, 2007: 1 ve Dumludağ, 2011: 8-9). Günümüzde tüketim eğiliminin bu denli artması mutluluk ekonomisi alanının yükselişine sebep olmaktadır. Bu bağlamda tüketim ve/veya gelir ile mutluluk arasındaki ilişkiyi analiz edebilmek amacıyla

yapılan ampirik çalışmaların sayısı artmaktadır. Mutluluk Ekonomisi literatüründe hem Dünya’da hem de Türkiye’de yapılmış bazı ampirik çalışmaların sonucunda elde edilmiş bulguları aşağıdaki gibi derleyebiliriz.

Çirkin ve Göksel (2016) tarafından Türkiye’de 622 kişiye anket yapılmıştır. Yapılan anketler sıralı probit model yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışmalarında mutluluğun, gelirin yanı sıra farklı ekonomik ve demografik değişkenlerden nasıl etkilendiği incelenmiştir. Gelirde meydana gelen artışın mutluluk seviyesi üzerinde istatistiki olarak anlamlı olmadığı bulgusu elde edilmiştir. Ayrıca bireyin cinsiyetinin kadın olması, evlilik veya birliktelik ve eğitim seviyesi mutlu olma olasılığını ve daha yüksek bir yaşam doyumu seviyesine sahip olma olasılığını artırırken, kişinin yaşında meydana gelen artış, çocuk sahibi olma gibi faktörler de mutlu olma olasılığını ve daha yüksek yaşam doyumu seviyesine sahip olma olasılığını azaltmaktadır.

Köksal ve Şahin (2015) çalışmalarında, gelir ve gelir karşılaştırması değişkenlerini kullanarak bu değişkenlerin mutluluk üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Bu amaçla Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2012 yılında yapılan Yaşam Memnuniyeti Araştırması’ndan elde edilen verileri kullanmışlardır. Çalışmalarında gelirin ve gelir karşılaştırmasının bireylerin mutlulukları üzerindeki tek tek etkisini ve birlikte etkisini test etmek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda aylık hane halkı gelirin bireylerin mutluluğu üzerinde pozitif etki yarattığı ancak mevcut durumları geçmişten daha iyi olan bireylerin mutluluğu üzerinde negatif etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Verilen iki değişkenin birlikte mutluluk üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Becchatti ve Rosetti (2009) gelirin neden her zaman mutluluk getirmediğini analiz etmişlerdir. Bunun için 1984-2003 dönemi için Almanya’da büyük bir örneklem üzerinde mutluluk ve gelir arasındaki ilişkiyi test etmek için probit panel tahmin yöntemini kullanmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre; sağlığın bozulması, eksik istihdam, negatif nispi gelir etkisi, olumsuz medeni durum şokları, sosyal yaşam göstergelerdeki değişimler ve gelirdeki eş zamanlı bir artışın her zaman mutluluk getirmeyebileceği sonucuna varılmıştır.

Tsui (2014) çalışmasında Tayvan Sosyal Değişim Anketi (TSCS) tarafından elde edilen verilerden yararlanmıştır. Tayvan’da mutluluğu etkileyen faktörleri, gelir ve mutluluk

arasındaki ilişkiyi analiz etmek amacıyla sıralı probit modeli kullanılmıştır. Yazar tarafından yapılan analizler incelendiğinde mutlak gelir, nispi gelir ve beklenen gelirin, yani genel olarak gelirin mutluluk üzerinde pozitif yönlü bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Ancak mutlak gelirin açıklayıcı değişkenler arasında en büyük etkiye sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca analizde cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, medeni durum, iş-meşguliyeti (occupation) gibi faktörlerin de mutluluk üzerindeki etkisi incelenmektedir. Buna göre Tayvan toplumunda kadınlar erkeklerden, genç ve yaşlı grubu ve orta yaş grubundan, evli bireylerin bekâr bireylerden daha mutlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda eğitim seviyesinin de mutluluk üzerinde pozitif etki yarattığı görülmüştür.

Caporale vd. (2009) 19 Avrupa ülkesi¹² için Avrupa Sosyal Anket (ESS) tarafından toplanan yatay kesit verilerinden yararlanarak mutluluk, gelir ve nispi gelir arasındaki ilişkiyi sıralı probit modeli (ordered probit model) ile test etmişlerdir. Modellerinde mutluluğu bağımlı değişken, gelir ve nispi geliri ise bağımsız değişken olarak ele almışlardır. Yapılan analiz sonucunda yaşam doyum düzeyi (life satisfaction level) ile gelir arasında güçlü pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Gelir artışının yaşam doyum seviyesinin artırdığı görülmüştür. Referans gelir ise nispi gelir hipotezini destekleyen bir sonuç vermiştir. Yani referans gelir grubunun, refah üzerinde olumsuz bir etki yarattığı tespit edilmiştir. Ancak Doğu Avrupa¹³ ülkelerinde referans gelir grubunun refah üzerinde olumlu etki yarattığı sonucu elde edilmiştir. Ayrıca analiz sonucunda şu bulgulara da ulaşılmıştır; evlilik, sağlıklı yaşam mutluluk üzerinde pozitif etkiye sahipken, boşanmak, ayrılmak ve çocuk sahibi olmak ise negatif etkiye sahiptir.

Bu çalışmada davranışsal iktisadın bir alt disiplini olan mutluluk ekonomisi çerçevesinde tüketim ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkiyi analiz edebilmek amacıyla Mersin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilerek anket çalışması yapılmıştır. Anketlerden elde edilen veriler kullanılarak sıralı probit model yöntemiyle öğrencilerin mutluluk ve tüketimleri arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Çalışma üç

---

¹² Analize dahil edilen Avrupa Ülkeleri; Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre ve Birleşik Krallık.

¹³ Analize dahil edilen Doğu Avrupa Ülkeleri; Slovenya, Polonya, Yunanistan, Macaristan, Çek Cumhuriyeti.

bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde tüketim ve mutluluk arasındaki ilişki teorik olarak tartışılmış ve mutluluk ekonomisi ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. İkinci bölümde çalışmada kullanılan veri, yöntem ve analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Sonuç kısmında ise bulguların sonuçları tartışılmaktadır.

1. YÖNTEM, VERİ VE ANALİZ SONUÇLARI

Kalil ve Delerie'nin mutluluk ve tüketim arasındaki ilişkiyi tespit etme amacıyla yapmış olduğu çalışmada, tüketim ve mutluluk arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Sadece tüketimin bir alt kalemi olan boş zaman tüketimi ile mutluluk arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Kalil ve Delerie, 2010: 163). Mutluluk ve tüketim arasındaki ilişkiye tersten bakılabilir. Yani, mutluluk ve tüketim arasındaki ilişki mutluluğun tüketime etkisi olarak yeniden tasarlanabilir. İlişkinin tersten kurulması sonucunda mutlu bireylerin daha fazla tasarruf yaptığı görülmektedir. (Güven, 2012: 701) Beş ülke¹⁴ üzerinde yapılan bir çalışmada ise mutluluğun tüketimden çok servetin etkilediği görülmektedir (Headey, Muffels ve Wooden, 2004: 24-25). Çalışmada tüketim ve mutluluk arasındaki ilişkiyi analiz edebilmek amacıyla literatürde sıkça kullanılan Oxford Mutluluk Ölçeği'nin (Oxford Happiness Scale) kısa Türkçe formu kullanılmıştır (Öztürk, L. vd., 2017: 29). Gül, s. (2017), Öztürk, L. vd.(2017), Doğan, T. ve Çötök, A. (2011) ve Demir, R. ve Murat M. (2017) gibi araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda da bu ölçek tercih edilmiştir. Oxford mutluluk ölçeği 1980'lerin sonunda Oxford Üniversitesi tarafından Deneysel Psikoloji Bölümü'nün kurum içi kullanımları için kişisel mutluluğun geniş bir ölçüsü olarak tasarlanmıştır (Hills ve Argyle, 2002: 1073). Ölçek toplamda 29 ifadeden oluşmaktadır. Bu ifadelerden 12 tanesi negatif değere sahiptir. Yani bu 12 soru çalışmalarda negatif değer alacak şekilde hesaplanmaktadır. Ölçek ile ilgili ifadeleri içeren anket EK-1'de yer almaktadır. Oxford mutluluk ölçeğini içeren anket Mersin Üniversitesi İ.İ.B.F. öğrencilerine yüz yüze görüşmeler yapılarak uygulanmıştır. Çalışmada kullanılan evrenin bu şekilde seçilmesindeki temel amaç öğrencilerin mutluluğuna etki eden faktörlerin belirlenmesidir. Öğrenci mutluluğuna etki eden faktörlerin belirlenmesiyle birlikte

---

¹⁴ Avustralya, İngiltere, Almanya, Macaristan ve Hollanda

mutluluk düzeylerini arttırmaya yönelik çalışmaların da yapılabileceği öngörülmektedir. Anketlerin yapıldığı 2017-2018 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde İ.İ.B.F.'de 1456'sı kadın ve 1519'u erkek olmak üzere toplamda 2975 öğrenci bulunmaktadır. Mersin Üniversitesi İ.İ.B.F.'de toplamda altı bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerden ikisinin ikinci öğretim programı bulunmaktadır. Seçilen örneklem, Tablo 1'de gösterilen biçimde öğrencilerin bölüm ve cinsiyet ağırlıkları göz önüne alınarak evrenin yaklaşık yüzde 10'u olacak şekilde belirlenmiştir.

Tablo 1: Mersin Üniversitesi İ.İ.B.F Öğrenci Sayıları ve Ağırlıkları ve Seçilen Örneklem Sayıları

Bölüm Adı	Kadın Öğrenci Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Kadın Öğrenci Sayısı Örneklem Sayısı (%10)	Erkek Öğrenci Sayısı Örneklem Sayısı (%10)	Toplam Öğrenci Sayısı Örneklem Sayısı (%10)
Çalışma Ekonomisi (Örgün)	196	171	367	19,6	17,1	37
Çalışma Ekonomisi (İ.Ö)	59	74	133	5,9	7,4	13
İktisat (Örgün)	223	199	422	22,3	19,9	42
İktisat (İ.Ö)	222	315	537	22,2	31,5	54
İşletme	230	253	483	23	25,3	48
Kamu Yönetimi	222	190	412	22,2	19	41
Maliye	170	192	362	17	19,2	36
Uluslararası İlişkiler	134	125	259	13,4	12,5	26
İ.İ.B.F. Toplam	1456	1519	2975	145,6	151,9	298

Belirlenen örnekleme uygun olarak Mersin Üniversitesi İktisadi ve İdari Fakültesinden seçilen 298 öğrenciyle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Toplamda 298 anketin yapılmasına karşın, anketlerden 12 tanesinin eksik veya hatalı doldurulduğu tespit edilmiştir. Hatalı veya eksik doldurulan anketler analize dâhil edilmemiştir. Seçilen örneklemin mutluluk düzeyini ölçmek üzere kullanılan Oxford Mutluluk Ölçeği yeniden düzenlenerek altılı likert ölçeği haline dönüştürülmüştür. Altılı likert ölçeğinde; 1 hiç katılmıyorum, 2 çoğunlukla katılmıyorum, 3 biraz katılıyorum, 4 katılıyorum, 5 çoğunlukla katılıyorum ve 6 tamamen katılıyorum ifade etmektedir (Gül, 2017: 29). Ölçeğin altılı olarak seçilmesinin sebebi ise, bireylerin sorulara daha rahat ve sağlıklı yanıtlar vermesini sağlamaktır. Üçlü ölçeğin yanıtları yeterince

ayrıştırılmaması, yedi ve daha fazla ölçeklerin ise bireyler tarafından algılanamaması, altılı likert ölçeğinin seçilmesinde etkili olmuştur.

Çalışmada mutluluk bağımlı değişken olarak modelde yerini bulmaktadır. Bağımlı değişkeni, ortalama tüketim (harcama/gelir), toplam harcama, spor yapma sıklığı, yurttan kalma, cinsiyet, sosyal faaliyet sıklığı, giyecek harcaması, gıda harcaması, kitap harcaması, ulaşım harcaması, bilişim harcaması, iletişim harcaması, genel not ortalaması ve yaş gibi faktörlerin nasıl etkilediğini sıralı probit model yöntemiyle analiz edilmiştir. Bağımlı değişkenin sıralı (ordinal) yapısı nedeniyle sıralı logit ve probit modellerin kullanılmasının daha uygun olduğu söylenebilir¹⁵ (Dumludağ, 2011: 122 ve Ball ve Chernova, 2008: 510). Ayrıca altılı likert ölçeği ile yapılan anketler sonucu Chronbach's Alpha güvenilirlik testi katsayısının 0,88 çıkması altılı likert ölçeği seçiminin güvenilir olduğunu göstermektedir. Sıralı probit yöntemiyle yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Sıralı Probit Model Tahmin Sonuçları

Bağımsız Değişken	Kat Sayı	Prob. (Olasılık Değeri)
Harcama/Gelir	0.000181	0.4336
Harcama	-7.66E-05	0.6218
Spor	0.000237	0.8646
Yurt	0.309263	0.0355
Cinsiyet	6.57E-05	0.4500
Sosyal Aktiviteler	0.001371	0.0674
Kişisel Bakım Harcamaları	-0.000880	0.5699
Giyinme Harcamaları	0.006258	0.2249
Gıda Harcamaları	0.002161	0.5185
Kitap vb Harcamaları	0.000208	0.5845
Ulaşım Harcamaları	0.000782	0.5506
Bilişim Harcamaları	-0.013908	0.1985
İletişim Harcamaları	-0.000168	0.8993
Genel Not Ortalaması	6.16E-05	0.0911
Yaş	-0.001053	0.2229

¹⁵ Ayrıca bkz. Gül (2007), DeLeire ve Kalil (2010) ve Caporale vd. (2009).

Tahmin edilen modelin sonuçları incelendiğinde, özellikle ortalama tüketim (harcama/gelir), harcama değişkenleri ve mutluluk arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir. İletişim, bilişim, ulaşım, kitap, gıda, giyinme ve kişisel bakım gibi diğer harcama kalemlerinin de mutluluk üzerinde istatistikî olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin yurttan kalması, cinsiyet, sosyal aktivite, yaş ve genel not ortalaması gibi demografik faktörlere bakıldığında, özellikle öğrencilerin yaşı ve cinsiyeti ve mutluluk arasında bir ilişki olmadığı görülmektedir. Ancak özellikle öğrencilerin yurttan kalmasının mutlulukları üzerinde olumlu etki yarattığı tespit edilmiştir. Bu anlamda öğrencilerin yurttan ikamet etmesi mutluluğu 0.30 oranında artırmaktadır. Sosyal aktiviteler ve genel not ortalaması 0.10 düzeyinde istatistikî olarak anlamlı sonuçlar vermektedir. Yapılan ampirik çalışma, öğrencilerin sosyal aktivitelere ayırdıkları zamanın artışı ve genel not ortalamalarının artışının mutluluklarındaki artış ile sonuçlandığını göstermektedir.

SONUÇ

Neo-klasik iktisadi düşüncenin rasyonellik varsayımına göre bireyler rasyoneldir ve rasyonel karar verirler. Rasyonellik varsayımı tüketim açısından değerlendirildiğinde; rasyonel bireyin tüketim miktarı arttıkça toplam faydası ya da diğer bir tanımla mutluluğunun artması gerekmektedir. Bu varsayım çerçevesinde bu çalışmada öğrencilerin tüketim alışkanlıkları ve mutlulukları arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Yapılan anketler sonucunda elde edilen veriler sıralı probit model yöntemiyle analiz edilmiştir. Mersin Üniversitesi İ.İ.B.F öğrencileriyle kısıtlı tutulan çalışmada tüketim ile mutluluk arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Çalışmada elde edilen sonuçlar, Kalil ve Delerie (2010), Becchatti ve Rosetti (2009) ve Çirkin ve Göksel (2016) tarafından yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Ancak genel not ortalaması, sosyal aktivite harcamaları ve yurttan kalmanın öğrencilerin mutluluğu üzerinde olumlu etki yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Yurttan kalmanın mutluluğu pozitif yönde etkilemesi; yurtdan kampüs içinde yer alması, sosyal aktivite olanaklarına kolay erişim sağlaması ve ulaşım imkânlarına sahip olunması gibi faktörlerin etkili olduğu ileri sürülebilir. Ayrıca yurttan kalan öğrencilerin birbirleriyle daha fazla iletişim kurabilmesi ve alanlarıyla ilgili bilgi alışverişinde bulunmaları gibi dolaylı faktörlerin mutluluk

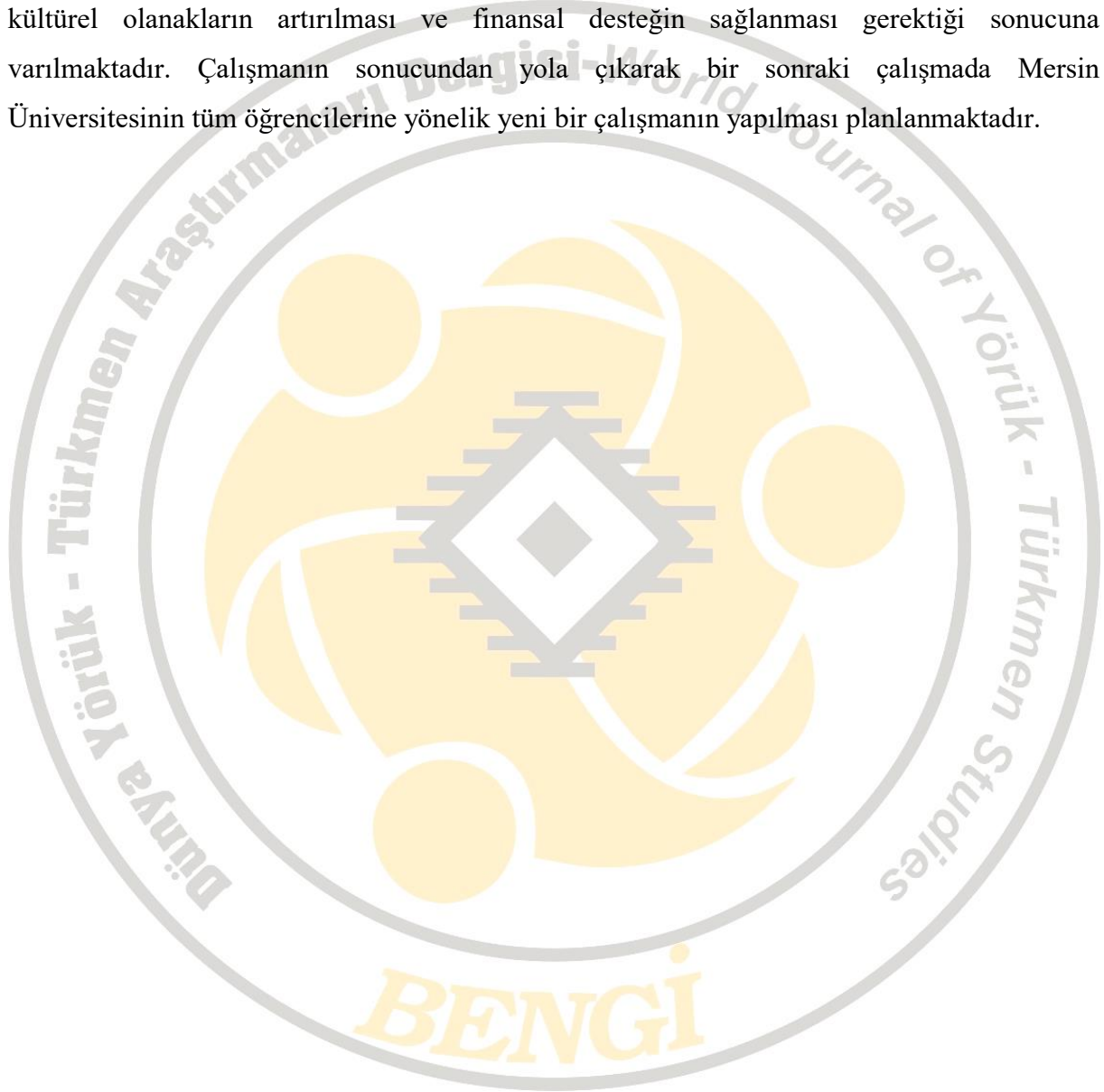
BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

üzerinde etkisi olduğu da söylenebilir. Dolayısıyla öğrencilerin mutluluğunu etkileyen faktörlerin, gelir ve tüketim gibi iktisadi değişkenlerden ziyade sosyo-kültürel ve demografik faktörlerin daha etkili olduğu görülmektedir. Bu nedenle öğrencilerin başarılarının artırılması ve bunun hem zihinsel hem de ruhsal durumlarını daha iyi bir hale getirebilecek sosyal ve kültürel olanakların artırılması ve finansal desteğin sağlanması gerektiği sonucuna varılmaktadır. Çalışmanın sonucundan yola çıkarak bir sonraki çalışmada Mersin Üniversitesinin tüm öğrencilerine yönelik yeni bir çalışmanın yapılması planlanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ball, R. & Chernova, K. (2008). Absolute Income, Relative Income, and Happiness. *Social Indicators Research*, 88(3). 497-529.
- Bauman, Z. (1999). *Çalışma, Tüketici ve Yeni Yoksullar*. Sarmal Yayınevi: İstanbul.
- Becchetti, L. & Rossetti, F. (2009). When money does not buy happiness: The case of “frustrated achievers”. *The Journal of Socio-Economics*, 38.159–167.
- Bocutoğlu, E. (2014). Ana Akım Konjonktür Teorileri ve 2007 Küresel Finansal Krizi. *International Review of Economics and Management*, 2(2), 1-39.
- Burns, J. H. (2005). Happiness and utility: Jeremy Bentham's equation. *Utilitas*, 17(1), 46-61.
- Busch, M. (2008). Adam Smith and Consumerism's Role in Happiness: Modern Society Re-examined. *Major Themes in Economics*, 10(6). 65-77.
- Caporale, G. M., vd. (2009). Income and happiness across Europe: Do reference values matter? *Journal of Economic Psychology*, 30. 42–51.
- Caporale, G. M., vd. (2009). Income and happiness across Europe: Do reference values matter? *Journal of Economic Psychology*, 30. 42–51.
- Çirkin, Z. & Göksel, T. (2016). Mutluluk ve Gelir. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 71(2). 375-400.
- DeLeire, T. & Kali, A. (2010). Does consumption buy happiness? Evidence from the United States. *Int Rev Econ*, 57. 163–176.
- DeLeire, T., & Kalil, A. (2010). Does consumption buy happiness? Evidence from the United States. *International Review of Economics*, 57(2), 163-176.
- Demir, R. ve Murat, M. (2017). Öğretmen Adaylarının Mutluluk, İyimserlik, Yaşam Anlamı ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(7). 349-378.

- Doğan, T. & Çötök, N.A.(2011). Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formunun Türkçe Uyarlaması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 4 (36).165-172.
- Doğan, T. ve Çötök, A. (2011). Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formunun Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36). 165-172.
- Dumludağ, Ö. G. (2011). Mutluluk Ve İktisadi Parametreler Üzerine Bir İnceleme (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dumludağ, Ö. G. (2011). Mutluluk Ve İktisadi Parametreler Üzerine Bir İnceleme (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eser, R. & Toigonbaeva, D. (2011). Psikoloji ve İktisadın Birleşimi Olarak, Davranışsal İktisat. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(1). 287-321.
- Güven, C. (2012). Reversing the question: Does happiness affect consumption and savings behavior?. *Journal of Economic Psychology*, 33(4), 701-717.
- Gül, S. (2017). Mutluluk Ekonomisi ve Göç Üzerine Bir İnceleme (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hatipoğlu, Y. Z. (2012). Davranışsal İktisat: Bilişsel Psikoloji İle Krizi Anlamak. (2017 tarihinde teacongress.org/papers2012/HATIPOGLU.pdf adresinden alındı)
- Headey, B., Muffels, R., & Wooden, M. (2004). Money doesn't buy happiness.... Or does it? A reconsideration based on the combined effects of wealth, income and consumption. Tartışma Metni, IZA DP No: 1218.
- Hills, P., & Argyle, M. (2002). The Oxford Happiness Questionnaire: a compact scale for the measurement of psychological well-being. *Personality and individual differences*, 33(7), 1073-1082.
- Jevons, W. S. (1965). *The Theory Of Political Economy*.

- Köksal, O. & Şahin, F. (2015). Gelir ve Mutluluk: Gelir Karşılaştırmasının Etkisi. *Sosyoekonomi*, 23(26). 45-59.
- Kükreler, Ö. (2011). Üniversite Öğrencilerinde Hedonik Tüketimin Cinsiyete Göre Farklılaşması. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmalar Dergisi*, 1. 78 – 87.
- Öztürk, L. vd. (2017). Lisans Öğrencilerinin Mutluluk ve Dindarlık İlişkisi: Kırıkkale Üniversitesi Örneği. *Akademik Yaklaşım Dergisi*, 8(1). 23-39.
- Rojas, M. (2007). Heterogeneity in the relationship between income and happiness: A conceptual-referent-theory explanation. *Journal of Economic Psychology*, 28. 1–14.
- Savaş, P.D. (2000). İktisadın Tarihi. Siyasal Kitabevi: Ankara
- Tsui, H. (2014). What affects happiness: Absolute income, relative income or expected income? *Journal of Policy Modeling*, 36. 994–1007.
- Weisskopf, W. A. (1971). *Yabancılaşma ve İktisat*. Anahtar Yayınevi: İstanbul.

BENGI

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

MAKALE YAZIM KURALLARI

Yazım Dili ve Sayfa Yapısı:

- Yazım dili Türkçe, İngilizce ve Türk Dünyası kullanılan bütün dillerdir. Yazı karakteri olarak Times New Roman seçilmeli, sayfa yapısında tüm kenar boşlukları 2,5 cm olacak şekilde ayarlanmalıdır.
- MS Word dokümanı olarak ve 1,5 satır aralığında hazırlanmalıdır.

Metin Yapısı

Başlıklar metin içinde Makale Başlığı, Yazar Adı, Özetler, Anahtar Kelimeler, Giriş, konu başlıkları ve alt başlıkları, Sonuç şeklinde sıralanmalıdır. Önerilen ana format bu olmakla birlikte, her bilim dalının kendi akademik yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmış olan makaleler de değerlendirmeye alınır.

- Makale başlığı (14 Punto/Koyu) sayfa ortalanarak yazılacaktır.
- Yazar adı, yazara ait kişisel bilgilere yer verilmeksizin makalenin başlığı altına sağa yaslı olarak yazılacaktır.
- Yazara ait kişisel bilgiler, yazarın unvanı, bağlı bulunduğu kurum, elektronik posta adresi, ilk sayfada sayfa altı dipnotu (*) olarak verilecektir (Birden fazla yazar varsa birinci yazar için bir, diğerleri için artan miktarda yıldız kullanınız).
- Metin, Times New Roman ve 12 punto; dipnotlar ise aynı fontla fakat 10 punto ile yazılmalıdır (Açıklamalar dışında dipnot kullanılmamalıdır. Metin atıfları, metnin içinde ve APA yazım sistemine uygun olarak, aşağıda belirtildiği gibi yazılmalıdır).
- Makaleler, Giriş, Alt Başlıklar ve Sonuç bölümlerinden oluşmalıdır.
- **Makalelerde sayfa sınırlaması bulunmamakla birlikte, sayfa sayısının makul ölçülerde olması beklenir.**

Kaynakça Yazım Kuralları:

Makale tam metinleri APA sistemine uygun olarak hazırlanmalıdır. Kullanılacak APA sistemi sürümü en genel hatlarıyla:

- * Yazarların soyadlarının alfabetik sıralaması esas alınır.

* Önce yazarın soyadı yazılır ve virgül konur. Yazarların soy isimleri Baş harf büyük harflerle kalın puntolarla yazılır.

* Yazarın isminin baş harfi (büyük harfle) yazılıp, nokta konur.

* Parantez içinde eserin yayınlandığı tarih yazılır, parantez kapatılır ve nokta konur.

* Eserin tam ismi yazılır ve nokta konur.

* Eser kitap ise eserin ismi italikle yazılır. Çalışma makale ise derginin adı italikle yazılır.

* Eserin yayınlandığı şehir yazılıp iki nokta üst üste konur.

* Yayınevinin adı yazılır.

Bu açıklamaların ışığında farklı türden akademik eserleri içeren APA (5) sürümüne uygun olarak hazırlanmış ayrıntılı bir örnek kaynakça:

Örnek Kaynakça

1. **Arslan, D. A.** (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem ve teknikleri*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
2. **Arslan, D. A.** ve Arslan, G. (2017-a). *Kültür, sanat, edebiyat, sosyolojisi*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
3. **Arslan, D. A.** (2017-b). Samsun ve Orta Karadeniz bölgesinde göçün sosyolojik tahlili. VII. Uluslararası Canik Sempozyumu: “Geçmişten Günümüze Şehir Göç”, 16-18 Şubat, Samsun, Türkiye, 2017.
4. **Arslan, D.A.** (2012-a). Yerel seçim sonuçları temelinde Mersin’in siyasi yapısı. *International Journal of Human Sciences*, 9-2, 916-968.

5. **Arslan, D. A.** (2012-b). Geçmişten geleceğe Kağızman'ın siyasi yapısı: Yerel seçim sonuçları temelinde Kağızman'ın siyasi yapısının sosyolojik analizi. *Sosyoloji içinde* (587-606). Geçmişten Geleceğe Her Yönüyle Kağızman Sempozyumu Kars.
6. **Arslan, D.A.** (2012-c). Mersin Milletvekilleri'nin sosyolojik profilleri. *International Journal of Human Sciences*, 9-2, 587-622.
7. **Arslan, D. A.** (2011-a). *Who rules Turkey: Turkish power elite*. Berlin: LAP LAMBERT Academic Publishing.
8. **Arslan, D. A.** (2011-b). *Uygulamalı köy sosyolojisi: Kırsal yapı ve kalkınma dinamikleri ile 17 öncesi ve sonrası Ankara Kavaközü*. Mersin: Mersin Üniversitesi Yayınları.
9. **Arslan, D. A.** (2005). Educational bases of Turkish democracy: Educational backgrounds of Turkish elites. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (Journal of Sociological Research)*, 8-1, 5-30.
10. **Arslan, D. A.** (2004-c). Türk medya elitleri: bir durum tespiti. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (Journal of Sociological Research)*, 4-2, 135-164.
11. **Bozkurt, Ö.** (1972). *Ayrımsal sosyoloji ve toplumsal yapı*. Ankara: Sevinç Matbaası.
12. **Buğra, A.** (1995). *Türkiye'de devlet ve işadamları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
13. **Bulmer, M.** (1994). *Sociological research methods*. London: Macmillan.
14. **Cüceloğlu, D.** (200). *İnsan ve davranışı*. Ankara: Remzi Kitabevi.
15. **Nirun, N.** (1991). *Sosyal dinamik bünye analizi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
16. **Ozankaya, Ö.** (1971). *Köyde toplumsal yapı ve siyasal kültür*. Ankara: Sevinç Matbaası.

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2018 – 2
World Journal of Yörük-Türkmen Studies, 2018 – 2

NOTLAR:

.....
.....
.....

